

Øster Farimagsgade 16
København Ø.

086556510

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

09.385 Fu

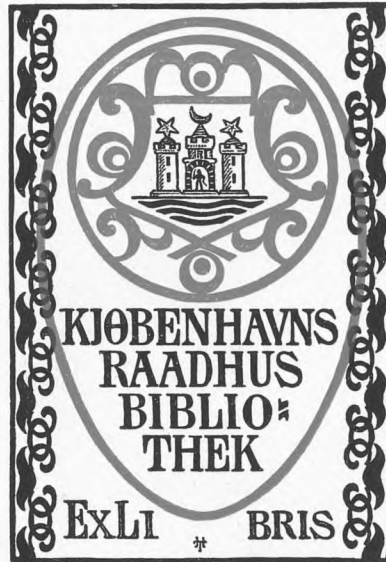
1872 • 1922

18. Marts

RHB

09.385 Op 51

09.385

51

OPFOSTRINGSHUSFORENINGEN
GENNEM 50 AAR

JENS FUGLEDE

OPFOSTRINGSHUS-
FORENINGEN
GENNEM 50 AAR

1872

18. MARTS

1922

K Ø B E N H A V N

J. A. HANSENS BOGTRYKKERI

1 9 2 2

09.385

Op 25

fu

923

NUOMDAGE er det ved at blive ret almindeligt, at der til Skolerne Landet over slutter sig Elevsamfund, hvis Talrigbed og Vitalitet som oftest ret nøje afspejler de respektive Skolers større eller mindre Evne til at yde deres Elever en varig Paavirkning.

Elevsamfundene eller Skoleforeningerne, som de ogsaa benævnes, har alle det tilfælles, at de først og fremmest er interesseret i at hævde deres respektive Skolers gode Ry, for dernæst i Minderne fra Skoletiden at virke som Samlingssted for iøvrigt vidt forskellige Elementer. Paa alle Omraader har Interessene jo ellers en udpræget Tendens til at lagdele og afgrænse skarpt mellem Klasser og Meninger, og derfor har Skoleforeningerne mere og mere faaet en Betydning som Formidlere, idet de paa tværs af alle selskabelige og sociale Skranker byder alle, der har haft Barndom i samme Skole, Adgang til fremdeles at kunne være i Stue sammen uden Hensyn til Alder og Kaar. Heri ligger der en Samfundsværdi, som giver Skoleforeningerne en Eksistensberettigelse, der peger fremad.

Venskabsbaand fra Barneaarene har paa Skoleforeningernes neutrale Grund gode Betingelser for en videre og frugtbar Udvikling. Og gennem Foreningen har den enkelte til Stadighed en Mulighed for at følge sine Kammerater, hvorfor Skoledagenes Kappelyst fremdeles kan holdes i Live og øve sin gavnlige Paavirkning langt ned gennem Aarene. Men ogsaa for selve Skolerne har det formentlig haft en vis Betydning, at Elevsamfundene er opstaaet, saavist som disse byder paa en Føling

med Virkeligheden, den erfarne Pædagog sikkert paa mange Maader vil vide at tage til Indtægt for selve Skolegerningen.

De anselige Aaremaal, mange af disse Skoleforeninger alt har tilbagelagt, er en Borgen for, at de ikke bygger paa flygtige Stemninger eller holdes oppe af Enkeltmands Initiativ. Og den Omstændighed, at Nutiden har set Soldaterforeninger opstaa og brede sig med en formelig Frodighed, belyser tydeligt, hvor levende Trangen efterhaanden er blevet til en Dyrkelse af den Menneskelighed, Skoleforeningerne har været Banebryder for. En Udvikling, der dog ikke i nogen Maade har fortrædiget Kilderne til Skoleforeningernes Trivsel eller rummer nogen Fare for deres Fremtid.

Skoleforeningerne er saaledes Kendsgerninger, og det, at de altid har levet fjærnt fra Døgnets Strid, betinger væsentlig deres Betydning som Samfundsreserve. Fritstillet i alle aandelige og sociale Rørelser har de en Levedygtighed, der ikke trues af Interesse modsætninger. At være Medlem af en Skoleforening byder nemlig ikke paa nogen Art af Spekulation, og det Kammeratskab, der dyrkes paa de Omraader, kan roligt melde Hus forbi, naar velmenende Reformatorer i deres Iver for at ramme det forkastelige Kammeraderi lader selve Kammeratskabsfølelsen undgælde.

Det er Forholdet mellem det gode Hjem og dets Børn, der har foresvævet Skoleforeningerne som Idealet for en Samhørighed mellem Skole og Forening. Ingensinde har nogen Skoleforening haft anden Hensigt i sine Bestræbelser. De har ikke søgt at øve Indflydelse paa selve Skoleforholdene, men ladet det være det enkelte Medlems Sag at pleje saadanne Interesser under samme Former som andre Samfundsborgere og paa de Steder, hvor Borgernes politiske og aandelige Meninger udveksles. I Skoleforeningerne har slige Brydninger ingen Hjemstavn. Den Hengivenhedsfølelse og den Dvælen ved svundne Tider, der uvilkaarlig giver sig til Kende i saadanne Foreninger, har derfor ingen Brod mod en Nutid eller ønskes taget til Indtægt for en Kritik af Skolens Virksomhed, hvis denne maatte have ændret sig i nye Former. Lige fjærnt fra romantisk Føleri og fra enhver utidig Paavirkning af raadende Skoleforhold ser

Skoleforeningerne udelukkende deres Opgave i, over for de respektive Skoler at være det fredlyste Sted, hvor Skole og tidligere Elever kan mødes og pleje den Samhørighed, der ellers vilde være brat afsluttet den Dag, Skoledørene lukkede sig ved Afgangen. Ungdomsspørgsmaalet, der i stigende Tempo er vokset til et Samfundsproblem af vidtrækkende Betydning, og til hvis heldige Løsning Skolens Indsats stærkere og stærkere paakaldes, turde bl. a. være et Omraade, hvor Skoleforeningerne Haand i Haand med Skolerne er i Stand til at gøre sig gældende. Og Fremtiden vil i saa Fald byde paa en Horisont, hvor Himlen altid er aaben, og Vejs Ende ikke bliver at øjne.

*

*

*

Den 18. Marts 1922 fejrer Opfostringshusforeningen 50 Aarsdagen for sin Tilbliven. Det er saaledes en af de ældre Skoleforeninger, der har naaet en af de Mærkepæle i Tilværelsen, ved hvilken der gøres Holdt, og Kursen, der er sejlet efter i de mange Aar, bliver gaaet efter. Opfostringshusforeningen er som bekendt den Skoleforening, der er knyttet til Stiftelsen Det kgl. Opfostringshus. Den fører til dagligt en stille Tilværelse, og saa lidt staar den i Rapport til Offentligheden, at den i et Par Linier i Vejviseren blot staar opført som samlende en Kapital til Bortgivelse af Friboliger i sin Stiftelsesbygning paa Dronning Olgasvej. En Stilhed, den har ønsket at bryde paa sin 50 Aarsdag ved her i et lille Mindeskrift at godtgøre sin Adkomst til at tælles blandt de levende Skoleforeninger og vise, at Det kgl. Opfostringshus har haft Sønner, for hvem Om-sorg for dets Ry har været en Livssag, og for hvem det har været en Hjertets Trang at pleje de gode Minder og byde paa et fredlyst Sted for alle, der har haft et Barndomshjem inden for den gamle Stiftelses Mure. Et Samlingssted, ikke ensidigt knyttet til Foreningens Hjemsted i København, men omfattende hele Landet og udover dets Grænser til fjærne Egne i Amerika. Sin Jubilæumsdag passerer Foreningen med henved 400 Medlemmer og med Kapitaler, der sætter den i Stand til aarligt at anvende ca. 5000 Kr. som Understøttelser i Form af Fribo-

liger og direkte Pengehjælp til Det kgl. Opfostringshus's tidligere Elever og Paarørende. En Udvikling, der begyndte ved sit Nulpunkt den 18. Marts 1872.

Men for at give en anskuelig Redegørelse for dette Stykke Foreningshistorie har Foreningen ment det formaalstjenligt først at give en lille Oversigt over selve Stiftelsen, Det kongelige Opfostringshus' Historie, da Forudsætningen for den Aand og Offervillighed, hvormed der er arbejdet og levet i Opfostringshusforeningen ellers vanskeligt lader sig udtrykke for den Offentlighed, Foreningen nærer Ønsket om ved denne Lejlighed at faa i Tale.

DA Det kgl. Opfostringshus den 29. Juni 1903 fejrede 150 Aarsdagen for sin Tilbliven, havde Forstander A. T. Høy, Jægerspriis, den Gang Førstelærer paa Opfostringshuset, skrevet en Bog: „Det kgl. Opfostringshus gennem halvandet Hundrede Aar“, i hvilken der udførligt blev berettet om Stiftelsens Oprindelse, dens Historie og Betydning i de mange Aar. Men de 20 Aar, der er forløbet, siden denne Bogs Fremkomst, og den Omstændighed, at den ikke er i Boghandelen*) og derfor kun bekendt i en relativ snæver Kreds, bevirker, at en umiddelbar Henvisning til dette Værk ikke lader sig anvende i nærværende Øjemed. Vor kortfattede Fremstilling har vi imidlertid holdt tæt op ad A. T. Høys Bog, fordi den gerne, foruden at tjene Hensigten med sin Fremkomst, skulde opfylde den Mission at henlede Opmærksomheden bedst muligt paa selve Kildeskrevet. Dette vil nemlig for enhver, som ønsker en autentisk Fremstilling og mere indgaaende Kendskab til den gamle Stiftelses Historie og de før dens Tilbliven forudgaaende Overvejelser, være en Berigelse og bedre end her forklare, hvad der fandt sit blivende Udtryk paa Fredensborg Slot den 29. Juni 1753 ved, at Kong Frederik V, paa Tilskyndelse af sin Minister, Johan Hartvig Ernst Greve Bernstorff, underskrev Fundatsen for Stiftelsen Det kgl. Opfostringshus.

Ved denne Statsakt grundlagdes der en Institution, hvis direkte Opgave var at være de danske Byerhverv til Fremme. Dette synes imidlertid i Tidernes Løb i nogen Grad at være glemmt, og den gamle Stiftelse, der har været ude for megen Modgang, er efterhaanden blevet stillet paa en hel anden Plads i Tilværelsen, end oprindelig tiltænkt den. En Fremdragen

*) Bogen kan faas hos Opfostringshusforeningen.

FREDERIK V

heraf har derfor til Hensigt at vække Opmærksomhed for denne ublide Skæbne, navnlig i Haabet om, at Byerhvervene, for hvis Skyld og til hvis Tjeneste, Staten den Gang oprettede Opfostringshuset, muligt vilde tage sig dets Eksistens noget mere direkte til Indtægt og drage en Nytte af denne Gave i Pagt med det oprindelige. Baade Byerhvervene og Stiftelsen vilde sikkert være vel tjente med, at et saadant Gensidighedsforhold blev reableret. Naar Opfostringshusforeningen paa sin 50 Aarsdag ønsker at slaa til Lyd herfor, er det i Følelsen af, at ingen mere direkte end Stiftelsens tidligere Elever har haft Lejlighed til at mærke Følgerne af den Fjærnhed, Tidernes Ugunst har skabt mellem Oprindelsen og det, der nu bestaar. Foreningen gør sig her til Talsmand ogsaa for det store Tal af tidligere Elever, den ikke tæller blandt sine Medlemmer, idet de saa godt som alle vil kunne vidne om, hvor vanskeligt og tilfældigt hver især har været stillet, den Gang de efter de 4 Skoleaar paa Opfostringshuset kom ud for det at skulle bane sig en Vej i Tilværelsen. Mager Jord fandt de fleste, mange endog hel Stengrund, saa den rige Sæd, Opfostringshuset Aar efter Aar beredte, oftest mødte store Vanskeligheder for sin Vækst, saaledes at alt for mange aldrig fik Lejlighed til en videre Udvikling af deres Evner paa Omraader, en blidere Skæbne vilde have ført dem ind paa. Dog, det Billede, Foreningens Medlemsliste udviser, røber intet om den Kamp, de enkelte har kæmpet for at naa frem. Den viser en Række Eksistenser, som paa faa Undtagelser nær, alle er knyttet til Byerhverv, og den gamle Stiftelse har saaledes uden i nogen Maade at være taget under Armen af de Erhverv, den trofast har tjent fra sine første Dage, ja nærmest upaaagtet af disse, ydet en Indsats, der fortjener Paaskønnelse.

Rimeligt og retfærdigt vilde det være, om Byerhvervene i Danmark i deres Bestræbelser paa at hævde sig skænkede Stiftelsen Det kgl. Opfostringshus en passende Opmærksomhed i Form af, at man paa rationel Vis sørgede for at udnytte de mange brugbare Emner, der sendes ud i Verden fra denne Skole og Opdragelsesanstalt. Erhvervene vilde staa sig derved, og Stiftelsen, der takket være Københavns Kommunes Højsind

eksisterer den Dag i Dag, vilde derved opnaa at blive, hvad man i fjærne Dage havde til Hensigt at skabe.

Det var nemlig Hensigten, dengang Det kgl. Opfostringshus blev til, at man fra Statens Side for Alvor vilde tage Initiativet til en rationel og dybtgaaende Løsning af hidtil famlende Forsøg paa at skabe nye Næringsveje i Danmark, hvor Hovederhvervet, Landbruget, paa den Tid saa godt som helt var kørt fast. Midten af det attende Aarhundrede var jo en af vort Landvæsens mørkeste Perioder. Foruden at være stivnet i ældede Driftsformer, med Arbejdskraften bastet og bundet paa snart sagt alle Omraader, var det ydermere ude for en Lammelse i sine Afsætningsforhold. En Krise, det først begyndte at frigøre sig for, da England i Slutningen af Treserne atter blev Køber af vort Korn, og Reformerne, der havde Bondens Frigørelse til Maal, saa smaat var begyndt at gøre sig gældende. Der forelaa saaledes en alvorlig Baggrund for de Overvejelser, der gik forud for Grundlæggelsen af Det kgl. Opfostringhus. Det merkantilistiske System, der alt gennem Hundrede Aar havde været retledende for Danmarks Samfundsøkonomi og Finanspolitik, er jo ensidigt blevet tillagt Æren for det Fremstød, man paa de Tider søgte at føre til Fremme af nye Former for Erhvervs livet. Og paa det merkantilistiske System har man uden Skrupler debiteret de store Tab i Penge og bristede Forhaabninger, Forsøgene for største Delen bragte, ladende ude af Betragtning, at den Tvangssituation, som krævede de nye Udveje, forholdvis hurtigt faldt bort. De store Reserver, der frigjordes ved Landbrugets Fornyelse, og den Frodighed i Handel og Søfart, Danmark oplevede i sidste Halvdel af det attende Aarhundrede som Følge af de storpolitiske Forhold i Europa, gav alle Hænder rigeligt at tage vare, og derfor gik Hjulene i de nye Foretagender i Staa. Nutiden har jo set, at bydende Nødvendighed forstaar at overvinde selv de største Vanskeligheder ogsaa paa Omraader, hvor det gælder om at skaffe Muligheder for nye Næringsveje. De naturlige Betingelser, man tidligere tillagde saa afgørende en Betydning, har Gang paa Gang maattet føje sig, hvor menneskelig Snille og Energi er ude for Nødens haarde Pres. Ophører Tvangssituationen, navn-

JOHAN HARTVIG ERNST GREVE BERNSTORFF

lig mens Nydannelserne er i Begyndervanskelighederne, vil det ofte vise sig, at Resultatet bliver det samme, som det blev den Gang, man i Kong Frederik V's Dage forsøgte sig paa ny Landvinding.

I 15 Aar havde Grev Bernstorff som Danmarks Gesandt i Frankrig levet i et Land, der paa de Tider stod i fuld Blomstring som et af Verdens førende paa Industriens og Handelens Omraade. Og da han hjemkaldtes 1751 og fik Plads i Kong Frederik V's Raad, maatte Kontrasten mellem Næringsforholdene derude og herhjemme i høj Grad virke tilskyndende paa en handlekraftig Personlighed som han. To Aar efter sin Hjemkomst havde han, foruden at røgte sit store Arbejde som Udenrigsminister, Planerne færdig til Oprettelsen af en ny Institution, hvis Hovedopgave skulde være at underbygge Mulighederne for i Landbrugslandet Danmark at opelske en Industri og desforuden tjene et almindeligt humant Formaal ved at forsørge og opdrage forældreløse Drengbørn.

Med Kongehuset i Spidsen blev der i selve Kongeriget Danmark, i Hertugdømmerne og i Rigets tyske Provinser foretaget en Landsindsamling. 40,000 Rigsdaler, en efter Datidens Pengeforhold imponerende Sum, blev Indsamlingens Resultat, og det Liv og Røre, denne opsigtsvækkende Begivenhed gav Anledning til, er af A. T. Høy saa levende og interessant skildret, at Eftertiden derigennem har et Billede af Tider og Folk, for hvilket ogsaa andre, end lige netop Forskere af Opfostringshusets Historie, kan have megen Glæde. Men foruden det saaledes indsamlede Gavefond, blev der ogsaa tænkt paa at skabe Stiftelsen en betryggende Fremtid, og til det Formaal blev den benaadet med Eneret paa i 20 Aar at drive et Klasselotteri, der var saaledes anlagt, at det med Sikkerhed vilde kunne afkaste et Overskud til en forsvarlig Underbyggelse af Institutionen. Direktionen for Det kgl. Opfostringshus blev saaledes ogsaa Statslotteriets Direktion, og med *Jonas Collin* som Lotteriets første Inspektør lykkedes det hurtigt at faa Foretagendet saaledes organiseret, at det meget snart kom til at virke efter sin Hensigt, og Stiftelsen lagde Kapital op, saa en lys Fremtid syntes den sikret.

Men i Landets Finansnød faldt Øjnene let paa Opfostringshusets rige Kasse, og Staten meldte sig snart som Laantager, bl. a. til Pengene, for hvilket Bygningen til Opfostringshusets andet Hjem i Store Kongensgade, „Kristians Plejehus“, blev opført. Til Gengæld for disse Ydelser lykkedes det Grev Bernstorff, som i Stiftelsens første 18 Leveaar var dens ledende Aand, at sikre Opfostringshuset en Udvidelse af Lotteriprivilegiet, saaledes at dette efterhaanden blev udvidet til at gælde til 1833. Og det med fuldt ud lovlig og retsgyldig Adkomst.

Enhver vil let kunne sætte sig ind i, hvad en saadan Række af Lotterier maatte betyde for Tilvejebringelse af Kapital, og det er sikkert unødigt at opholde sig ved, hvor betydningsfuldt det vilde have været, om Det kgl. Opfostringshus i Stedet for sine fattige Kaar havde opnaaet den betryggede Tilværelse, der en Gang syntes det saa grundfæstet og uomstødeligt sikret. Men da Grev Bernstorffs Stjerne dalede, sluktes ogsaa Opfostringshusets lyse Haab. Tiderne forandrede sig brat 1771. Med Struenses Reformer af Forsørgelsesværnet blev Opfostringshuset, der for de nye Mænd intet andet repræsenterede end en mild Stiftelse for 225 Drengbørn, tillige med andre milde Stiftelser samt Fattigvæsenet, underlagt den almindelige Plejeanstalt. Interessen for Byerhvervenes Trivsel og nye Manufakturers Oprettelse var veget hos de styrende, der alene i Bondens Frigørelse saa den eneste og nærliggende Mulighed for en Genopbyggelse af Landets nødstedte Økonomi. Uden Skrupler blev Stiftelsen yderligere frataget sit Lotteriprivilegium, og Talloppet oprettedes, et Overgreb den nye Styrelse fandt sig i uden noget som helst Forsøg paa at varetage Stiftelsens Interesser. Plejeanstaltens Mænd var alle hæderlige og dygtige, men de evnede ikke at røgte det Hverv, Opfostringshusets Styrelse frembød anderledes, end at Stiftelsen paa alle Omraader led paa det forsmædeligste. Tilbage af alle Herlighederne beholdt Stiftelsen kun en aarlig Ydelse paa 6000 Rigsdaler fra Staten, og dermed var Drømmen om en Landsinstitution til Dygtiggørelse af Ungdommen for stedse skrinlagt. I 10 Aar var Stiftelsen underlagt denne lidet berømmelige Styrelse. Da den afløstes, lød der mange Røster om dens Mangelfuldhed og

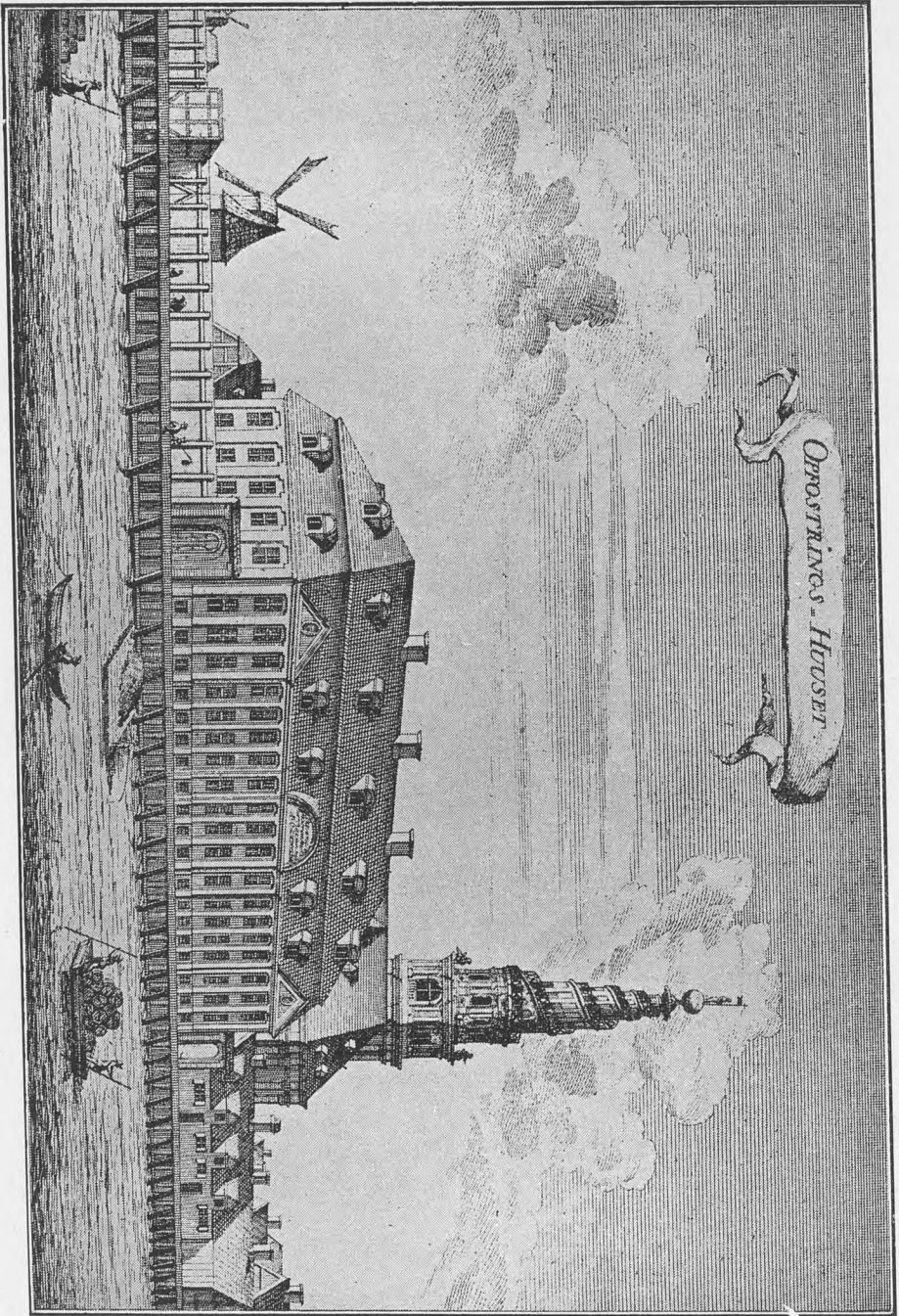
Evneløshed, ja man veg end ikke tilbage for Sigtelser for Misligheder. Men herom var der dog intet at paavise. Viceraadmand Potoppidan, der som Medlem af Magistraten havde med Opfostringshuset at gøre paa en senere Tid, har i sit Værk, „Magazin for almenyttige Bidrag“, udtalt sig om Plejeanstaltens Forhold til Opfostringshuset. Han siger, „at denne Stiftelse ligesom Vajsenhuset paa Menneskelighedens Vegne tilskøder det danske Monarkis Regenter den allerudødeligste Ære, og da den er for fattige Børn af alle Stænder, er han sikker paa, at alle vil give ham Ret. De første Aar var Opfostringshuset, hvad det skulde være, nemlig en virkelig og vigtig Planteskole til Opkomst for Professioner i alle Haandværk, Handel, Fabriks- og Navigationsvæsen, hvad mange Borgere, udgaaede derfra, er Vidnesbyrd om. Men da det i 1771 mistede sin Præses, salige Gehejmeraad Grev Bernstorff, som det billig kunde kalde sin værdige, gode Fosterfader, har det ingen Tid siden været, hvad det dengang var.“ Derefter dadler han skarpt Administrationen for, at Lotteriprivilegiet gik tabt. „Man kan vel give personlige Rettigheder bort, men ikke Stiftelsers lovlige Ejendom for fødte og ufødte Slægter. En brav Mand skal hellere nedlægge sit Embede end paatage sig den Anger, at de umyndige fader- og moderløse Børn skal sukke over Mangel, der kommer af, at man har krænket dem for at være føjelig. Han har trolig gennemlæst og saa nøjagtig overvejet denne Sag for Stiftelsen, at han føler sig saa overbevist om dens Tydelighed, at hvis det ikke stred mod Landets Love at paatale en uden Reservation afhandlet Sag 20 Aar efter, skulde Opfostringshuset ved lovformelig Proces mod Lotterierne blive tilkendt, hvad det kunde tilkomme, der med Kapital og Rente til 1784 vilde beløbe sig til ikke under 357,000 Rd. foruden fortsat Rettighed til Lotterierne. Hovedpersonerne er nu alle døde, og det vilde heller ikke være ædelt at nævne nogen af dem til „Nackdel“ i denne Sag, hvad der heller ikke kunde nytte. Men han er overbevist om, at dels Magtsprog, dels utrolig Føjelighed og endelig Mangel paa grundigt Overlæg Aar 1771 kuldcastede den af Grev Bernstorff og øvrige Direktion saa grundig og vel intentionerede Plan.“ Han udtaler til Slutning, „at han har omtalt denne Sag

saa vidtløftigt, fordi han vil gøre sit til, at den Slags Fejltagelser undgaas for Fremtiden; og det er hans Embedspligt at eftergranske de Mangler, der kan hindre de milde Stiftelsers gode Fremgang.“

— Men foruden dette forsmædelige Pengetab maatte Opfostringshuset yderligere under Plejeanstaltens Styre lide den Tort, at man fratog Stiftelsen dens for egne Midler opførte Bygning og uden videre anviste den til nyt Domicil, Bygningerne til „Kristians Plejehus“ i Store Kongensgade, til hvis Opførelse Staten i sin Tid havde laant Pengene hos Opfostringshuset.

Opfostringshusets første Bolig eksisterer den Dag i Dag saa godt som uforandret af Ydre og med sit Indre ligeledes velbevaret. Bygningen ligger som bekendt paa Christianshavn, Overgaden o. V., og benyttes nu til Søværnets Konstabel-Elevskole (Underofficersskolen). Det er en anselig Bygning, som den Gang var frit beliggende, omgivet af Vand paa de to Sider og med et stort ubebygget Terrain bagved, hvor der blev anlagt en stor Have. Grunden var skænket af Kongen og var paa det nærmeste $2\frac{3}{4}$ Td. Land stor, heraf var de 21780 □-Alen Have foruden et ved Flytningen endnu ubebygget Stykke paa 10400 □-Alen, hvis voksende Værdi i Tidernes Løb vilde have været en betydelig Rigdomskilde for Stiftelsen. Haven ved det første Opfostringshus er den samme, som er kendt fra Johanne Louise Heibergs „Et Liv genoplevet i Erindringen“. Det var i denne, at den berømte Kunstnerinde ensomt gik og sværmede, medens hendes aldrende Mand, Johan Ludvig Heiberg, i sin Bolig paa Søkvæsthuset var optaget af sine astronomiske Studier.

Det var et karrigt Bytte, der blev tilmaalt Opfostringshuset. Paa Christianshavn udgjorde Bygningerne ganske vist kun 4044 □-Alen mod Plejehusets 4188,5. Men Værelserne i Opfostringshuset var større og luftigere, til Gengæld var Værelserne talrigere i Store Kongensgade. Det ny Hjem var et Sammensurium af Bygninger, der var ganske uskikket til sin nye Bestemmelse. Og Grunden var, efter at man yderligere uden videre nogle Aar senere havde beklippet den til Fordel for en Garnisonsskole i Bredgade, 12380 □-Alen eller mindre end en Trediedel af Grunden paa Christianshavn.

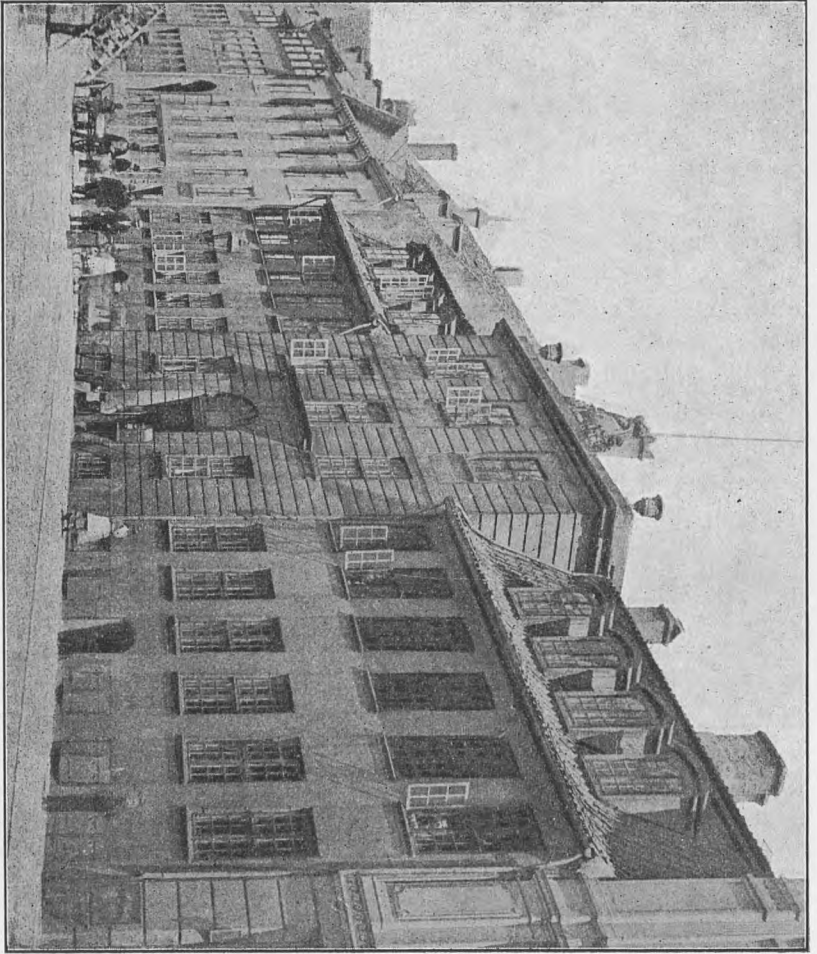

DET KGL. OPPOSTRINGS - HUSET - FØRSTE BYGNING

Flytningen blev beordret i Oktober 1775 og skyldtes, at Regeringen havde overladt Generalmagasinet og senere Kanal-kompagniet det gamle Søkværsthus (nuværende Kværsthusgade), og for Handel og Søfart maatte paa den Tid alt vige. Søkværsthuset skulde saa overtage Opfostringshusets Bygninger og Grund, og dette saa til Gengæld have Kristians Plejehus, hvilken Institution blev flyttet til Eckernførde. Opfostringshuset flyttede dog først til Store Kongensgade i Maj 1776 og havde saa der til Huse i over 100 Aar, næsten altid under trange Kaar, der undertiden blev saa fortvivlede, at Stiftelsens Bestaaen var truet. Hovedbygningen til det nye Hjem laa mod Store Kongensgade; over Porten blev der opsat den Plade af norsk Marmor, som endnu findes den Dag i Dag, med følgende Inskription: „Det kgl. Opfostringshus for fattige Drengbørn, stiftet af Kong Frederik V den 29. Juni 1753 og herhid forflyttet af Kong Kristian VII den 17. Oktober 1775.“

Med sin nye Bolig forrykkedes ogsaa Stiftelsens oprindelige Position. I den almene Bevidsthed glemtes det, at den havde haft et Formaal udover at være en mild Stiftelse for Drengbørn, og den blev ogsaa, efter i 1781 at være direkte underlagt Magistratens Styrelse, et Styre der opretholdtes til 1799, alene betragtet som en Forsørgelsesanstalt. Men i Firserne og Halvfemserne var Tiden ikke gunstig stemt for saadanne Institutioner. Handel og Søfart florerede som aldrig før. Landbruget havde igen faaet Borgerret som Landets vigtigste og bærende Erhverv. Trællebønderne var forsvundet med Stavnsbaandets Løsning i 1788, og den Rousseauske Devise: „Tilbage til Naturen“ havde grebet Sindene saa viden om, at alt og alle sværmede for Landsbyidyllen og priste Landlivets Glæder paa det indestængte Bylivs Bekostning. Der var ingen mere, der skænkede Bernstorffs vidtskuende Indsats i vort Næringslivs Udvikling Hensyn eller Interesse. Ingen tænkte den Gang paa, at den Fornylse, man lagde Grunden til ved Opfostringshusets Tilbliven, igen maatte blive en Nødvendighed; Nutiden ser jo anderledes forstaaende paa den Betydning, Byerhvervene har for vort hele Næringsliv.

Opfostringshuset i Store Kongensgade ejede ikke de ydre

DET KGL. OPPOSTRINGSHUS' BYGNING I STORE KONGENSGADE, FACADE

Betingelser for virksomt at modstaa Stemningen. Fattige Kaar og alt hvad dermed forbindes gjorde sit til, at Sympatien tabte sig, ja der var endog Røster i Tiden saa indtagne mod slige „milde Stiftelser“, at de tilmed beskyldte dem for systematisk at øge de trængendes Antal.

Det sejrende Landbrug, repræsenteret af Grev Reventlow foreslog endog efter et Besøg paa Stiftelsen at lade den flytte til Fyn og forene med Skolelærerseminariet paa Brahetrolleborg, et Forslag Magistraten syntes godt om, da Drengene kunde holdes langt billigere paa Landet, og Salget af Stiftelsens Bygninger i Store Kongensgade vilde forøge Formuen betydeligt. Men Forslaget strandede paa Fundatsens Bestemmelse om, at Stiftelsen skulde være i Kjøbenhavn, og i Stedet for opnaaedes, at 50 Drengene skulde søges anbragt paa Landet, mod at Stiftelsen betalte Opholdet der; i 1797 spredtes et saadant Antal over forskellige Egne af Sjælland; til Brahetrolleborg kom der ingen, fordi Opholdet der var langt dyrere end andetsteds paa Landet. Fra det Tidspunkt har Stiftelsens Drengesantal aldrig været oppe paa det oprindeligt bestemte 200, og man har siden ned gennem Tiden søgt at afbøde Følgerne af Midlernes Utilstrækkelighed ved at mindske Tallet paa Drengene.

1799 blev et Mærkeaar for Opfostringshuset. I dette Aar fuldbyrdedes en endelig Ordning af Fattigforsørgelsen i Kjøbenhavn, og under denne, styret af en speciel Direktion, blev Opfostringshusets Ve og Vel lagt. Fundatsens Bestemmelse tillempedes, saa Stiftelsen kom til at staa som en kjøbenhavnsk Stiftelse og ikke mere som en Landsinstitution. En af Paragrafferne i Planen for Fattigvæsenet handler udelukkende om Opfostringshuset, og dens Indledning har følgende Ordlyd:

„Opfostrings Stiftelsens Øjemed er, at opdrage duelige og kyndige Lærlinge for Fabriker og andre borgerlige Haandteringer, og Stiftelsen har dertil visse særskilte Fonds. Disse Fonds og samtlige dens forsikrede Indtægtskilder beholder den for sig, og afsondrede fra de øvrige, som tilhører Fattigvæsenet. Men til dens Øjemed ordnes den mere hensigtsmæssigt, og indrettes saaledes, at en mere udvidet Undervisning gives der, end den, som kan finde

Sted i Fattig- og Friskoler i Almindelighed, og at ingen Børn antages af Stiftelsen, førend de ved visse Kundskaber dertil ere forberedte; alt efter følgende Hovedregler:

- a) De af samtlige Stadens Fattig- og Friskolers Drengbørn, som mest udmærker sig ved Kundskab og Haandarbejde, samt ved Renlighed og Sædelighed, vælges fortrinligen til Stiftelsen, og gives dette Fortrin som en Belønning. — — —

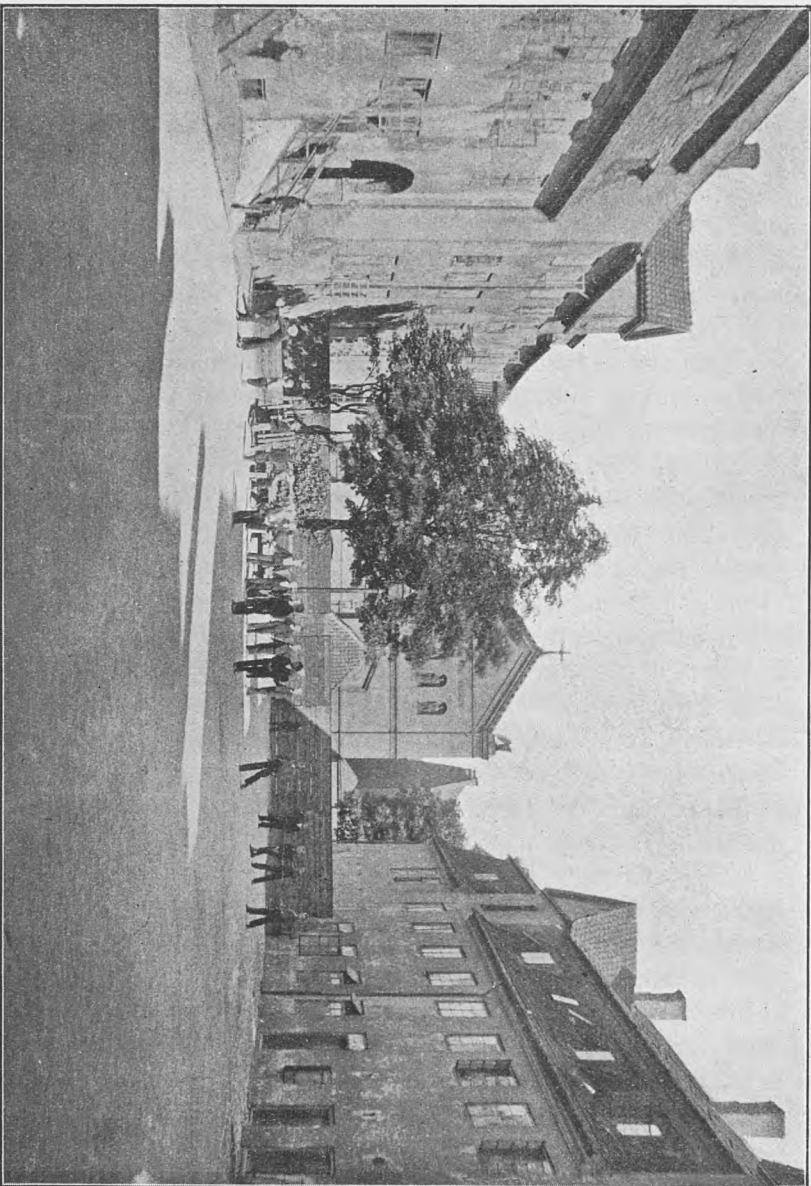
Opfostringshuset var derved gjort til en Belønningsskole, i hvilken kun Børn, der udmærkede sig ved Flid og gode Evner, skulde gives en særlig god Undervisning. Af den oprindelige Plan var fastholdt, at Stiftelsen havde som Øjemed at opdrage egnede Lærlingeemner til det, der var Bernstorffs Plan at op- hjælpe, og i saa Henseende var Linien holdt. Men det var unægtelig en bitter Forandring, fra at være en Landsinstitution med en kgl. Direktion og med et Klasselotteri som Velstandskilde, at blive reduceret til at føre en Tilværelse som Led i det københavnske Forsørgelsesvæsen.

Omkring Aarhundredskiftet skete en vigtig Forandring i den daglige Ledelse af Stiftelsen, der hidtil havde haft Forstandere fra det praktiske Liv. Den første, *Knud Broust*, var Forretningsmand; *Knud Olsen*, hans Efterfølger, var Kontormand, mangeaarig knyttet til Fattigvæsnets Administration. Fra 1803, ved Knud Olsens Fratræden, blev nemlig Forstanderposten og Lederen af Skolen samlet i een Person ved Informatoren *Rasmus Borchs* Udnævnelse til Forstander, og siden har det altid været Mænd med akademisk Uddannelse, der har forestaaet Opdragelsen af Drengene. De toogfyrrre Aar, det Borch'ske Styre varede, var afgjort Stiftelsens mørkeste Trængselstid. 1811 vilde Frederik VI gøre Opfostringshuset til en Underofficersskole, men det lykkedes Direktionen at afværge denne Fare. Bombardementet 1807 kostede Stiftelsen i Reparationer 600 Rd., som Assurance- summen ikke refunderede, da Beløbet var mindre end 2 0/0 af Assurance- summen; værre var det, at Stiftelsens Arkiv fra Aarene 1771-81 gik tabt ved, at Fattigvæsnets Tvangshus i Pustervig nedbrændte, hvorved Stiftelsen mistede adskillige Værdipapirer af Interesse for Belysningen af dens Fornedrelse efter Bernstorffs Fald.

De fattige Tider fik omsider en Ende, og Drengetallet, der havde været helt nede paa 42 i Maj 1816 og efter Konfirmationen en Maaned kun paa 20 Dreng, hævedes til en Højde paa omkring 80. Takket være Direktionens Nidkærlighed og Forstanderens udmærkede Styre var det lykkedes at føre Stiftelsen gennem Mørketiden, og det bør fremhæves, at man efter bedste Evne havde bestræbt sig for at overholde det oprindelige Formaal, at opdrage brugelige Lærlingeemner. Men Stiftelsens økonomiske Forhold var som venteligt ret fortvivlede. Det hjalp betydeligt, da Stiftelsen fik *Emil Elvius* til Forstander. Han var den fødte Administrator, og det lykkedes ham ved en gennemført Udnyttelse af alle Stiftelsens Værdier, at forbedre Status, saa det blev muligt i Tidens Aand at udføre Reformen til Højnelse af det menneskelige.

1858 timedes det Stiftelsen at blive udløst af sit Afhængighedsforhold til Fattigvæsenet. Opfostringshuset underlagdes Magistratens 1. Afdeling, og dette Styre raader fremdeles den Dag i Dag. Fri af Fattigvæsenet stod Opfostringshuset nu som en af Københavns andre milde Stiftelser; men det var dog ikke helt glemt, at Stiftelsen havde en Fortid. I 1869 førtes der i Folketinget en Forhandling om Stiftelsens Forhold. Det blev derunder fremhævet, at København ingen særlig Adkomst havde til Stiftelsens Goder, men at disse burde komme hele Landet til Nytte; en Tanke om en Spredning og Fordeling af Midlerne blev heldigvis ikke ført igennem. Forhandlingerne mundede ud i, at Opfostringshuset fremdeles skulde opføres paa Finansloven, nydende de 6000 Rd. (nu 12000 Kr.) i Lotteri-afgift, den Afgift, Stiftelsen i 1784 blev tillagt som kummerlige Renter for dens af Staten forbrugte Midler.

I Slutningen af Halvfjerdserne kendtes det mere og mere, at det gamle „Kristians Plejehus“ i Store Kongensgade ikke længere egnede sig som Bolig for Stiftelsen. Elvius' Efterfølger, Forstander *Otto Jensen* og navnlig den daværende Borgmester for Magistratens 1. Afdeling, *H. N. Hansen*, var yderst virksomme for Tilvejebringelsen af en ny og passende Bolig. Det lykkedes Borgmester Hansen at faa Kommunalbestyrelsen til at bevilge 16000 Kr. til Indkøb af en Grund paa Kalk-

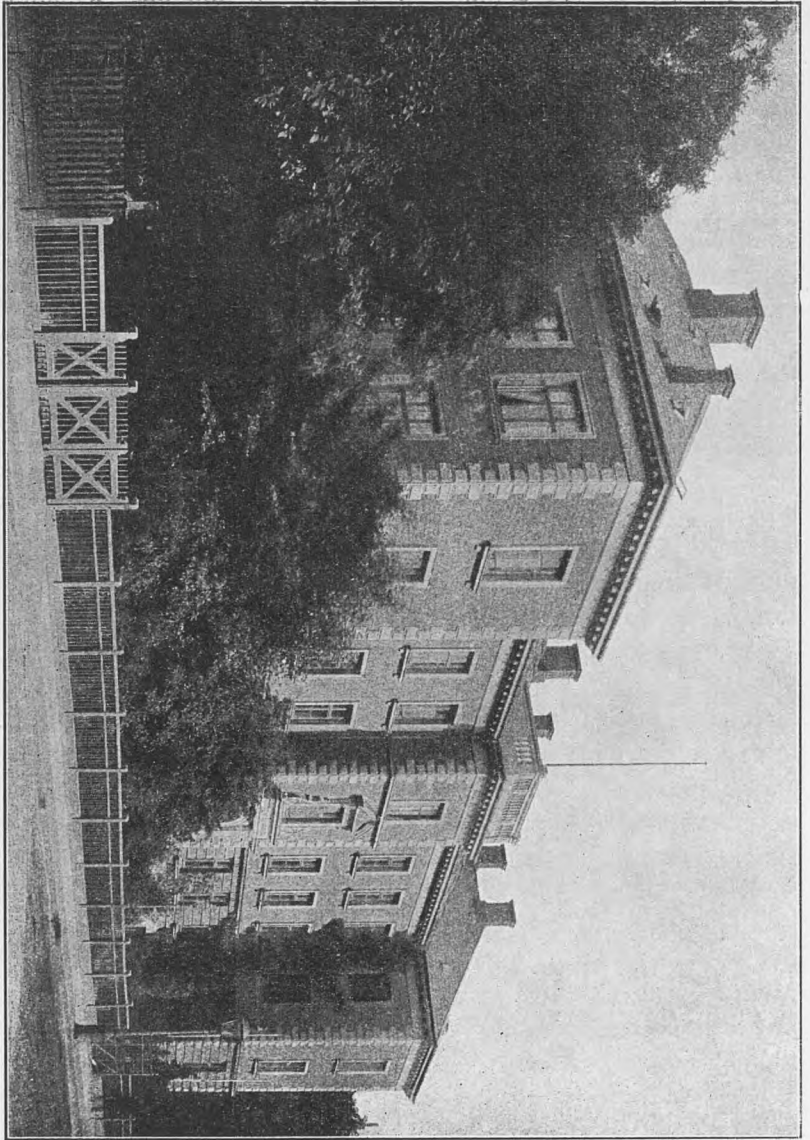

DET KGL. OPFOSTRINGSHUS' BYGNING I STORE KONGENSGADE, GAARDINTERIØR

brænderivej og at skænke Opfostringshuset denne Grund paa 17114 □-Alen paa Betingelse af, at Københavns Kommune skulde have disse Penge tilbage ved senere Afhændelse. Denne Gave var det første Tilskud, Staden Kjøbenhavn nogensinde havde ydet Opfostringshuset, skønt denne Stiftelse i sin Levetid alt havde opdraget flere Tusinde kjøbenhavnske Børn — et Forhold, der fremdrages, ikke som nogen Kritik, men for at understrege den Selvstændighed, der genkalder Erindringen om Fortidens store Dage. Ved Salget af Ejendommen Store Kongensgade 108, som skete paa gunstige Vilkaar og indbragte 375.000 Kr., og en Gave fra Kancelliraad *Ole Thorup* paa 20.000 Kr. — det største Beløb nogen Enkeltmand, næst efter Kong Frederik V's 12000 Rd., har skænket Stiftelsen — lykkedes det at skabe det fornødne finansielle Grundlag. Arkitekt *Ludvig Knudsens* smukke Bygning, Kalkbrænderivej 10, blev Opfostringshusets nye og nuværende Hjem, og den 29. Juni 1880 fandt Indvielsen og Indflytningen Sted ved en Festlighed, der overværedes af Kong Christian IX.

Den nye Bolig havde Plads for 120 Dreng, og Tallet var efter Indflytningen i nogle Aar endog over 100. Men Pengeforholdene gjorde det atter til en Nødvendighed at reducere Tallet, saa det kom helt ned omkring de 70. Professor Otto Jensens over 40 Aar længe Forstandertid, hvis første Decenium havde noget saa løftende som Flytningen til ny Bolig at pege paa, var navnlig hen mod Slutningen stærkt tynget af Stiftelsens økonomiske Vanskeligheder. Forstander *Holtén-Lützhøft*, der tiltraadte 1. Novbr. 1915 og saaledes har forestaaet Ledelsen i Krigsaarenes Trængselstider, timedes det at faa en tilfredsstillende Ordning paa Pengesagerne. Takket være Borgmester *Kapers* store Interesse for Opfostringshuset lykkedes det at tilføre Formuen fra de Thorupske Skolelegater, hvis Midler Kancelliraad *Ole Thorup* i Aaret 1878 testamentarisk havde bestemt skulde anvendes i samme Øjemed som det, Opfostringshuset tjener.

Kong Frederik V. og Grev Bernstorffs Stiftelse eksisterer siden 2. September 1918 som: „*Det kongelige Opfostringshus og den Thorupske Stiftelse*“. Men da det trods de Thorupske Legatmidler og Statens Understøttelse til Børnehjem ikke var

DET KGL. OPFOSTRINGSKULS' NUVÆRENDE BYGNING

muligt at skaffe Balance, opnaaede Stiftelsen med virksom Bi-stand af Borgmester Kaper og Kontorchef *August Nielsen* i Magistratens 1. Afdeling, at Københavns Kommunalbestyrelse efter derom indgivet Andragende i 1920 besluttede at yde den et aarligt Tilskud af samme Størrelse som Staten. Dermed er det endelig lykkedes for Stiftelsen at naa en Eksistens, der kan byde de lidt over 100 Drengene, den nu er i Stand til at huse, et godt Hjem og en god Opdragelse de sidste 4 Aar før Konfirmationen, saaledes at den aarligt kan sende et Hold flinke og velopdragne Drengene ud i Livet, skolede og udrustede med gode Kundskaber, indstillede paa at naa frem, saaledes som Traditionerne byder, og deres forudgangne Kammerater har vist Vejen.

— Dette er i en enkel Linie Omridset af den gamle Stiftelses Historie fra dens Tilbliven i hine fjærne Dage, da Staten med den vilde søge at bryde nye Baner for Landets stagnerende Næringsliv, og til Nutiden, hvor Institutionen bestaar, sugende Liv af sine fra Oprindelsen levnede Midler og virksomt støttet af det storstilede Thorupske Skolelegat i Forbindelse med Statens og Københavns Kommunes aarlige Driftstilskud. Værd at bemærke er, at de to sidstnævnte Tilskud begge er af forholdsvis ny Dato; i langt den overvejende Tid har Stiftelsen bestaaet ved de Muligheder, der var den tillagt fra dens første Dage. Og havde den ikke, foruden det direkte Formuetab, haft den bitre Skæbne, at dens lovligt og retsgyldigt erhvervede Adkomst paa Provenuet fra Klasselotteriet til Aaret 1833, brutalt var blevet den frataget, vilde den uden al Tvivl den Dag i Dag havde staaet som en kapitalstærk Institution, i Stand til med Vægt at yde sin Indsats paa dens anviste Omraade. I den Forbindelse er der at nævne, at næste Gang Staten med Privilegiet paa Driften af Almindelig dansk Vare- og Industrilotteri gav danske Byerhverv en Haandsrækning under Former, der mindede om det i 1753 passerede, hvor det jo ogsaa var ved et Lotteri-Privilegium det til Fremme af danske Byerhverv bestemte Opfostringshus skulde underbygges, da glemte man beklageligt nok den gamle Stiftelse, skønt den vel havde haft en moralsk Adkomst til Op-

tagelse paa Listen over den Række Institutioner, Varelotteriet saa prisværdigt holder i Gang.

De trygge og gode Kaar, den gamle Stiftelse nu er havnet i, giver ingen Anledning til i det daglige Liv at beskæftige sig med de gyldne Drømmes Forlis. De fire Skoleaar er nu sikret hver enkelt af Stiftelsens Myndlinge i en Udstrækning, som for alles vedkommende betyder en Højnelse udover, hvad Hjemmene kunde byde dem. Men som en Følge af, at de gyldne Drømme kun blev Sagn og ikke Virkelighed, staar Stiftelsen fremdeles uformuende overfor det Problem, der aarligt gentager sig, naar et Hold Elever ved Konfirmationen forlader den lune Rede. Et Problem, der i høj Grad kalder paa en Ordning, hvorved Stiftelsen kunde blive sat i Stand til mere virksomt at varetage sit Værgemaal overfor sine udgaaede Elever, til deres fyldte 18. Aar eller til deres Lærlingekontrakt er udløbet. For ifølge Vedtægten af 30. Decbr. 1857 kræves det af dem, der indlægger Drengene paa Opfostringshuset, at de skal overdrage Forældremyndigheden til Stiftelsens Forstander. Og naar man betænker, hvilke Vanskeligheder den enkelte Familie er ude for, naar den skal skaffe Lære og Underhold i Læretiden for et af sine Børn, behøves der vel næppe nogen yderligere Uddyben af det Mangefold af Vanskeligheder, Stiftelsen stadig kæmper med, naar Aarets Hold paa omkring 25 Elever skal anbringes og de forudgaaede Aargange, hvis Værgemaal endnu paahviler Stiftelsen, ogsaa skal have deres Interesser varetaget. Ikke saaledes at forstaa, at der ikke er tilstrækkelig Efterspørgsel. Der har altid været rigeligt med Tilbud, men alt for mange har Stiftelsen maattet give Afkald paa, fordi den ikke har kunnet udrede, hvad der kræves for at holde Eleverne i de tilbudte Lærepladser.

I tidligere Dages knappe Kaar mærkede Opfostringshuset kun forholdsvis lidt til disse Vanskeligheder. Ved Konfirmationen gik Vejen for Eleverne lige fra Stiftelsen til Læremesterens Hjem, og i dette var der sikret ham Ophold og Klæder, Læretiden igennem, hvorfor det nu saa brændende Underholdsspørgsmaal overhovedet ikke kom til at foreligge. Men efterhaanden som Kost- og Logisaflønnning ændredes i Erhvervene

til rene Pengeafregninger, kom selve Lærlingeforholdet til at ligge anderledes, og Lærlingene, der hos en Principal med Personale paa Kost let fandt Ophold sammen med dette, maatte fortrække, da Medhjælperne ophørte med at være Medlemmer af Husstanden. Opfostringshuset, der af de fornævnte Grunde savnede Midler til at yde sine Myndlunge den Støtte, Forældre ellers yder i Lærearene til deres Børn, var saaledes af Forholdene længst muligt nødsaget til at søge sine Elever anbragt paa de gamle Vilkaar. Og det siger sig selv, at denne Situation ofte førte til ret uheldige Resultater, idet det som ventelig ikke var Foregangslærestederne, der længst blev staaende ved de gamle Former. Denne Brydningstid fandt navnlig sit Forløb i de Aar Professor Otto Jensen var Stiftelsens Forstander; hvad han udrettede i sin Kamp for at overvinde disse opdyngede Vanskeligheder lader sig nu næppe vurdere højt nok, navnlig i Betragtning af, at tidligere Dage, der ikke havde Begivenhederne paa den rette Afstand, ofte lod sig lede af sit Fejlsyn til en urigtig Vurdering. Stiftelsen er nu nødsaget til helt at følge Tidens Form for Lærlingekontrakter, og Forstander Lützhøft, der jo har haft den Lykke at faa Stiftelsens Driftsbudget til at balancere, har hidtil som sin Forgænger uden virkelige Hjælpekilder maattet røgte dette vigtige Hverv, prisgivet Tilfældighederne. Takket være en udstrakt Forstaaelse hos *Foreningen til Lærlinges Uddannelse* er mange af Eleverne blevet hjulpe ved Optagelse paa Lærlingehjemmet, og denne Bistand har derfor Krav paa alle Interesseredes Anerkendelse og Taknemmelighed. Gamle Elever, Klassen 1874-1878 har, paa 40 Aarsdagen for deres Afgang fra Opfostringshuset, i 1918 stiftet et Legat paa Kr. 20.000, hvis Renter er bestemt til Støtte for udgaaede Elever i Læretiden, og Opfostringshusforeningen har ved Oprettelsen af sit Hjælpefond, der endnu foreligger med beskedne Midler, vist sin gode Villie til at hjælpe med til Bekæmpelse af Vanskelighederne. Men foreløbig er der langt igen, før det kan siges, at Frugterne af den Gerning, Stiftelsen Det kgl. Opfostringshus og den Thorupske Stiftelse saa samvittighedsfuldt og samfundsnyttigt bestrider, er sikret sin naturlige Nyttvirkning ved en forberedt Jordbund og Tilstede-

værelsen af Muligheder for en rationel Aftagen og videre Udvikling af de brugbare Emner.

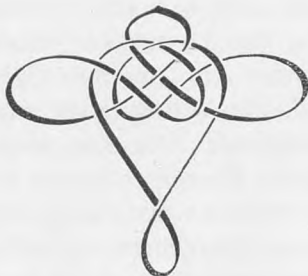
Det tragiske i Forholdet, at Stiftelsen efter endelig at have faaet Vilkaarene for sin daglige Drift passende betrygget, fremdeles maa staa uden de fornødne Midler til Understøttelse af sine Myndlinge, understreges yderligere deraf, at ved Optagelsesprøven har blandt de flinkeste Drengene de Fortrinnet, hvis Kaar er de sletteste. En Humanitet, der er saa lige til, men som ogsaa, naar de 4 Aar er forløbet, forudsætter fortsat Bistand, uden hvilken de gode Aar paa Opfostringshuset staar i Fare for at spildes.

Og saa er det, at Tankerne melder sig om Skabelsen af en Interessesfære for den gamle Stiftelse hos de Byerhverv, for hvis Skyld den i længst forsvundne Tider blev til, og i hvis Tjeneste den bestandig har virket. En Interessesfære der gerne skulde tage Form af, at man fra Organisationerne tog sig paa at sørge for, at den Drengeflok, der hvert Aar forlader Opfostringshuset, finder passende Anvendelse i Erhvervene. Undervisningen paa Stiftelsens Skole er saa vidtgaaende, at den med Udbytte let lader sig videreføre i Handels- og tekniske Skoler. Opholdet i Læretiden og det kontraktlige Forhold lod sig sikkert ogsaa løse uden noget større Besvær.

Vi staa jo midt i en Tid, hvor Forholdene kalder paa alle gode Kræfter i vort Folk til Løsning af Problemer, der i mange Maader genkalder Mindet om Tiderne fra Midten af det attende Aarhundrede, hvor Det kgl. Opfostringshus saa Lyset. Naar vi her rent akademisk rejser Spørgsmaalet om en Samvirken mellem Byerhvervene og den gamle Stiftelse, er det i Haabet om, at man udefra vil tage Tanken op; vi behøver ikke at tilføje, at vi er rede til at medvirke, hvis vor Medvirken under en eller anden Form kunde være nyttig.

Der vajer fremdeles et kongeligt Splitflag over Stiftelsensbygningen paa Kalkbrænderivej, et Symbol paa, at Traditionerne fra Bernstorffs Dage lever endnu. Maatte det blive denne Institution forundt, at den, der efter en kort og gylden

Barndom i langt over Hundrede Aar maatte leve i Modgang og Upaaagtethed, endelig maatte opleve, at de Byerhverv, den en Gang var bestemt til at være Banebryder for, og som siden har vokset sig store og mægtige, vilde vedkende sig Slægtskabet, og tage Forpligtelserne heraf. Saa vilde *Det kgl. Opfostringshus* og *den Thorupske Stiftelse* i Nutiden paany komme til at virke i den Sags Tjeneste, det oprindelg var Hensigten at knytte Stiftelsen til.

— — *det var ikke bristet, det Broderskabsbaand,
her føltes det genfødt, — en levende Aand.*

DET foranstaaende, enkelt holdte Omrids af Det kgl. Opfostringshus og den Thorupske Stiftelses Historie, spænder over et indre Liv, om hvis Fylde og Rigdom paa brogede Billeder A. T. Høy's Bog giver saa fyldestgørende en Besked, at udenforstaaende ikke kan ønske sig nogen bedre Vejleder. For de gamle Elever er denne Bog ogsaa en Guldgrube, som alle med Rette er taknemlige for, idet Bogens Indhold ved sine nøjagtige Oplysninger og indlysende Forklaringer paa mange Omraader yder et ofte højst fornødent Korrektiv til mangt et Erindringsbillede, som ellers uden saadan Støtte vilde forekomme grelt og ufatteligt i Nutidens Øjne; de lyse Minder ikke at forglemme.

Bernstorffs Dreng og Eleverne, der i de første 35 Aar befolkede den gamle Vaaning, Kristians Plejehus i Store Kongensgade, har ikke efterladt sig anden Tilkendegivelse for Efterfølgerne, end hvad der findes optegnet i Arkiverne. Et personligt Indtryk af Livet paa den gamle Stiftelse kendes dog i Opfostringshusforeningen fra en Tid saa langt tilbage som 1811, fra hvilket Aar de ældste Overleveringer foreligger fra Mænd, hvis Barndom faldt i hine fjærne Tider, og hvis Alderdom rakte de Dage, vor Forening var blevet til.

Det var Indtryk, der i udpræget Grad bar Mærke af Tællelysenes og Tranlampernes Tidsalder. Mørke Tider med daarlige Boligforhold, hvor Ventilationen var slet og Renholdelsen mere end primitiv. Fattige Tider, knuget af Statsbankerottens Depression, og hvor det mangen Gang ligefrem kneb med at skaffe

den nødstrøftige Føde til Drengene. Men trods alt lyder Traditionen paa, at Eleverne følte sig udmærkede af at høre til blandt de „grønne Drenge“. De kaldte sig alt den Gang for „Skorper“ — en Betegnelse, der umiddelbart førte Tanken hen paa det Brød, en sulten Drengs Tanker kredser om, den faste, eftertragtede, haardtbrændte Skorpe, medens alle andre Drenge udenfor Stiftelsens Mure benævnedes som „Krummer“, den bløde, mindre estimerede, men større Del af det daglige Brød. „Skorpe“-Navnet har vist sin Levedygtighed ud over Landets Grænser, ved at det for faa Aar siden endog har givet Navn til den i U. S. A., med Hovedsamlingssted i Chicago, stiftede Afdeling af Moderforeningen i Danmark. Derimod er Datidens Betegnelse for selve Stiftelsen som „Pesthuset“ længst en saga blott; Navnet maatte jo falde bort af sig selv ved Overflytningen til Kalkbrænderivej, hvor det ikke længere lod sig forbinde med Forholdene i den ny Bygning; i Store Kongensgade var det jo anderledes nærliggende.

Den Omstændighed, at Opfostringshusets Skole var den første Børneskole, der heri Landet indførte Gymnastik- og Svømmeundervisning, og det med selve *Nachtigall*, Gymnastikundervisningens Fader i Danmark, som Leder, satte sit varige Præg paa Drengeflokken, for hvem det var, og siden altid har været en udpræget Æressag at være Foregangsmænd i disse Idrætter. Mindre højnende var dog den umiskendelige Paavirkning af Laugsaanden, Drengene den Gang modtog, dels fra de Professioner, som Stiftelsen i lange Tider maatte dyrke for sin Eksistens Skyld, dels fra den Lærlingeflok, de nylig udgaaende Elever repræsenterede, og som i deres 7 til 8 Aar lange Læretid anderledes end i Nutiden færdedes paa Stiftelsen, luftende deres Erfaringer fra Lærestederne og den Selvfølelse, de hos Læremesteren og blandt Svendene ellers maatte dølge. En Paavirkning, der i den Afsondrethed fra Omverdenen, Drengene ellers levede i paa Stiftelsen, ofte tog en beklagelig Vækst, og som Datiden ikke vidste andet Middel imod, end Anvendelse af en ofte til Yderlighederne drevet haardhændet legemlig Afstraffelse.

Det Liv, Drengene levede i de lidt skumle Omgivelser, gav dem alle et Præg, der holdt sig trods alt, hvad hver enkelt

siden hen mødte i Tilværelsen. Fra Midten af forrige Aarhundrede stammer følgende lille Prøve paa et Udvalg af det mellem Drengene talte „Skorpesprog“:*)

- „Pesthuset“ — Det kgl. Opfostringshus.
- „Skorpe“ — En Opfostringshusdreng.
- „Jæner“ eller „Bregaliener“ — Dreng fra Bredgadens Skole.
- „Nitter“ eller „Christiansnitter“ — Dreng fra Christianshavns Fattigskole.
- „Ulk“ — Dreng fra Holmens Skole.
- „Brokke“ eller „Krumme“ — Alle andre Dreng.
- „Mimmerne“ — Fattiglemmerne i Holmens Arbejdshus.
- „Husens Tøj“ — Den udleverede Beklædning.
- „Inte af Husens Tøj“ og „Brokktøj“ — Al anden Beklædning.
- „Sidstny“ til „Fjerdesidstny“ — Betegnelsen for de forskellige Klasser fra 4—1.
- „Fatter Vivat“ — Skolens daværende Portner.
- „At skotte“ — Fjerne sig fra Skolen uden Tilladelse.
- „Vandkaptajn“ — Redskab paa Skræderiet til at fugte Sømme med.
- „Challs Have“ — Baggaarden med Nødtøftshusene.
- „Runde“ — En tyk Skive Rugbrød med tyndt, skrabet Smør eller Fedt (Morgen- og Aftensmad)
- „Dovelt“ — Vesperskost (lig $\frac{1}{2}$ Runde), i ældre Tid et Stykke bart Rugbrød.
- „Skalk“ — Endeskorpen af Rugbrødet.
- „Nols“ — Fedt Flæsk.
- „Haresteg“ — Spegesild.
- „Husmand“ — Blaa Klumper i Vandgrød, kogt i Jærngryde.
- „Læf“ eller „Guf“ — Mad fra Hjemmet eller andre Delikatesser.
- „Garderlæf“, „guf“ — Udmærket.
- „Lemmelæf“, „Slavelæf“ — Mindre udmærket.
- „Skorpelæf“ — Mad fra „Brødstuen“, Tjenestepigerne stak til Drengene.
- „At skyld“ — Forpligtelse til at have „Læf“ hjem til en ældre Dreng.
- „Slunken“ — Sulten.
- „Slunkentudse“ — En umættelig Dreng.
- „Smøraften“ — Aftenen før en Ferie eller en af Skolehøjtiderne, hvor man i Kaadhed søgte at skrabe Smørret af Sidemandens „Runde“.
- „Bjælke“ — Et af tygget Rugbrød bestaaende Angrebsvaaben.
- „Brygger“ — Visedigter.
- „Student“ — En flittig Dreng, „at studere“ — at læse.
- „Kraftstikker“, — Indehaver af Dygtighed i forskellige Fag (Svømning, Tegning o. l.)

*) Conrad Hansen, Medlemsbladet for Sept. Nr. 1901.

- „Lokkebolle“ — Indsmigrende Natur (den, der søgte at indynde sig hos Forstanderen eller Skolens Lærere).
- „Sleben Rad“, „Skaldet Rad“, „Runken Rad“ — Slesk og lumsk Dreng.
- „Spejt“ — Sladderhank.
- „At mase“ — At benævne en Kammerat ved hans Øgenavn.
- „At være Rakkere“ — Være gode Venner.
- „At stose“ — At rose, „Selvstoseri“, Selvroser.
- „At tage Pose“ — At paatage sig Skyld (meget fortjenstfuld).
- „At lægge over“ — Indenfor en Klasse at træffe Aftale om Fællesoptræden.
- „At spille Svend“ — Vise sin Overlegenhed overfor de yngre.
- „At prikke“ — at narre.
- „Skaaret Sjøv“ — Daarlig Vittighed.
- „At drolle“ — Forsyne sig til Klinkspil ved at skære Knapperne af Benklæderne.
- „Olgert“ — Spytteklat.
- At tage „paa Bar“ — Prygl af Spanskrør paa den kun af Skjorten dækkede Bag.
- „Stryg“ — Motion, Luntetrav for derved at holde Varmen.
- „Gøre Herrer paa Isen“ — Kunstskejteløb.
- „Ligge i Dynerne“ — Overnatte hos Forældrene.
- „Inte dele“, „først ta'e“, „mig eft' dig“ — Udtryk for Maade eller Rækkefølge ved Uddelingen eller ved Brug af Genstande.
- „Draa mig“ — Bær mig.

Dette Uddrag gav, da det fremkom i Foreningens Medlemsblad, Anledning til et fornøjeligt Indlæg fra Skolens nuværende Overlærer, *Jens Marton*, et Indlæg, der paa anskuelig Vis giver et lille Billede af Livet paa Opfostringshuset paa Tærskelen af det tyvende Aarhundrede. Det lyser af dette Billede, og man aner, hvor afgjort Mørket fra Fortiden er tøjlet, hvor maaltbevidst Ledelsen den Gang lagde Vægt paa at trænge ind i Drengenes Verden for med Forstaaelse at udvide Horisonten og dermed det menneskelige. En Linie i Udviklingen der er holdt, og som i vore Dage er ført frem til Former, som er i Pagt med det bedste og lødigste, Tiden kender paa Opdragelsens Omraade.

Det var i November 1901, at Overlærer Marton skrev følgende:

Herr Conrad Hansens Liste over de gamle Skorpeudtryk har gjort megen Lykke hos Drengene herude. En Del af Udtrykkene var gaaet i Glemmebogen, men er nu tagne op igen; der stræbes efter at blive „Kraftstikkere“.

der drømmes om „Garderlæf“, der udpeges „Lokkeboller“ og „Selvstosere“, der „prikkes“ og „tages Pose“, der ventes med Længsel paa Klinketiden for at kunne „drolle“, selvom der bagefter maa „tages paa Bar“. Det bliver for langt at nævne alle de Ord, som var døde.

Hr. Hansen formoder, at der har været flere Gloser end de, som han nævner. Det kunde maaske mere ham og andre at føje disse til og enkelte nye, som det moderne Skorpesprog har udviklet.

Manden for det hele har vist altid heddet „Vægteren“ *), et Navn Forstanderen aldrig har taget ilde op. Ligesaa lidt bryder Oldfruen sig om at kaldes „Oldemor“ eller „Ølle“; det er jo kun en Fordrejelse af Titlen. Paa lignende Maade er Høy bleven til „Gøj“. Helt utaknemligt var det at døbe Mester „Dælle“, fordi han i gamle Dage bragte Frikadeller med til Drengene. Han bærer dog Navnet med Glæde. Engang bar han det endog ned ad Gaden, skrevet rundt om Pulden af den kendte store Hat. Portneren hører ikke saa gerne sit „Pejter“, som blev til „Pjater“ og ved videre Forskydning til „Pjuti“ og „Juti“. Hans Kone hedder „Jutimor“. Den Dreng skal være rap til Bens, som tør sige disse Navne højt, naar Vedkommende staar hos; hver har sine Øjeblikke til et dunkelt Lune. Hænder dette, selvfølgelig sjældent, en Lærer, siger Drengene, at han er „døjelig“, ellers er han „herlig“. Ingen Dreng tænker paa, at han ved at „kile“ tilstrækkelig paa Lektierne altid vil se herlige Lærere og kunne klare sig uden at gribe den skumle Udvej at „snose“ (snyde). Griber han imidlertid til denne lave Hjælp, vanker der paa (Skiven); bliver dette udført grundig, siger hans insereserede Kammerater, at „den sulede“ eller „de sad“ der, Kløene. Udleveres disse af Gymnastiklærerens smertefulde Rør, faar man af „Pebbermanden“.

For at gaa over til et hyggeligere Emne. At se sit Sned til at faa en Bid el. Fordel hedder at „file“ eller „kaje“. Før festlige Uddelinger og behagelige Ærinder skynder en Dreng sig at „helle“ sig først; over for ikke saa tiltalende Ærinder „heller“ han sig „sjok“.

Brødet hedder som bekendt „Runde, Fedte- og Smørrunde“. Er det halv-sigtet, hædres det som „fint Runde“, og naar man paa sin Fødselsdag med to fuldtro Venner begiver sig hen til Lærerbordet, serveres der Smørrebrød med Paalæg; det er „herligt Rnnde“. Vragende Foragt forfølger det Runde, der har været saa uheldigt at miste sit Smør ved at staa i Stabel eller smilte af paa ivrige Fingre; det straffes med at kaldes „lappet“ Runde. Overhovedet alt, hvad der ikke tiltaler, er lappet, en „lappet“ Leg, en en „lappet Fortælling“, en „lappet Lektie“. Af og til kommer en Dreng med en hullet Trøje, som han ikke gider reparere; han vil gerne have en anden, „for denne her er saa lappet“. „Synes Du? Prøv, om den ikke kan blive det lidt mere, oppe hos Mester“.

*) Dette beror dog paa en fejl Mening hos Forf.; thi først Forstander Otto Jensen fik Navnet tildelt straks efter sin Tiltrædelse, paa Grund af at han, efter Drengenes Mening, var for aarvaagen og paapassende.

Frikadeller hedder bekendt nok „Dæller“. Opfindsomme Fyre havde fundet paa at trække disse paa Ender af Stoppegarn og fæste dem ved Naalene under Bordpladen, hvor de kunde opbevares til Aftenrundet. En Skurk maatte imidlertid snige sig ind i Mellemtiden, for der var stadig bidt til Dællen, naar Ejerne tog dem frem. Røret var stort, og Harmen brændte. Men Skurken var og blev usynlig. (Frk Hartwick, Oldfruen har en lille Hund.)

En tidligere miskendt Ret, de „blaa Klumper“, har ganske godt Lov paa sig nu, men hedder uhjælpelig „Vandskvat“. Der forsøges stadig paa at smugle Sukker ind. En tidligere Lærer havde den Skik, naar han saa et Kræmmerhus dulgt i en Haand, at tage det og fordele det blandt de øverste Drengene i Klassen, forsaa vidt disse selv fulgte Dydens Vej. En spøgefuld Gast tog i det Øjemed et Kræmmerhus Natron med og satte sig frækt og aabent til at lukke det op. Læreren greb ham, tog „Sukkeret“ og gik hen til Duksen: „Du er en flink Dreng. Du har aldrig Sukker med, Du skal have det hele“, hvorpaa den artige Grød blev sødet. Men hele Bordet smilte.

Suppe og Kaal spæder Drengene op med Navnet „Opvaskervand“. Kartoffler gør de latterlige under Benævnelsen „Kaduller“. At drikke er at „dølle“. At bede om noget er at „spække“. Hvem husker ikke de indeholdtes staaende Udtryk, naar de frie Solderister vendte tilbage Søndagsaften med Lommetørklædet fyldt, blandt andet, med Granater: „Gi' en Beit. Sikke Stud, Ta' nu og gi' en Beit“. At være stud kalder Drengene nu at være studs. De har imidlertid besluttet at vende tilbage til det gamle Ord.

Et Eksempel paa, hvor man kan hjælpe sig med lidt, er den Pandekagebagning, som en Gang foranstaltedes. Til Køkken valgtes det Sted, som da det af Naturen har et generende Navn, nu er opkaldt efter Fr. 2.s Lystslot „Sanssouci“; her findes et Gasblus. Panden var en Sardindaase, et lykkeligt Fund fra Skraldekassen, Generalmesse-kassen i Oldemors Gaard. Fra samme Dames Køkken fik man Mel, til uskyldigt Klister. Smør skrabedes af Rundet, og Mælken havde man fra Morgenbordet i en Lærke. Lidt Sukker var med Karakterstyrke levnet i Mandags, og Æggene, dem laante man i Vægterens Hønsesus.

Efter saa megen rørig Mad er Motion heldig, Drengene leger ikke, de „holder Sjov“. Der er overlegen Moro, naar de nye Bisser kommer ind og nok saa „brokkeagtig“ siger: „Hvad skal vi lege?“ Hver Aarstid har sin Modeleg, tilgiv, sit „Modesjov“. Boldspil breder sig dog over det meste af Aaret. Drengene „bøsser“ brillant, baade i lodret Strit og efter hinanden i Langbold. Sjov kaldes ogsaa „Bøs“; at „file sit Bøs“; det var „vældigt Bøs“ eller „Pres“ eller „Slav“. Helter de sig ud med Fjer og Træsværd og Bælte og Hyl, er de uovervindelige Vildermænd, som har deres „Vildermandsbøs“. At holde Sjov Nummer er det gamle Stanto. Selve Numrene udtales som i gamle Dage: „Entyve, Fitredive, Otfyrre, Hallers, Lems“. En lille Ændring er der dog. Tidligere sagde man: Nummer 7,

Nummer 20, nu ofte kun: 7,20 o. s. v. Det æventyrligste af alt Sjøv var alle Dage at gaa paa „Fedteloftet“, hvor alskens henfarne Vægttere og Lærere spogte, saa Haaret maatte rejse sig paa Hovedet, hvis det ikke var saa tæt klippet. Forsvarligt Tremmeværk hindrer nu Drengene i at aflægge Visit der, saaledes ogsaa „Visitkortene“, om nogen mindes, hvorledes de var. Ikke alene til dette tabte Paradis knytter sig Mystik. I det store Arkivskab paa Forværelset menes Elvius's Aand at bo.

Overfor de foragtede Brokker føler Drengene sig jo som „Skorper“,

JENS MARTON

indbyrdes nogle store Svende. Det gaar dog ikke an, at Svenden føler sig som saadan i uindskrænket Grad for ikke at være svendeagtig eller „spille Svend“. Desværre kan de store Svende komme til at glemme at anse hverandre for slige og tildele hinanden uhyggelige Benævnelser (Din „Fedtekladt“, Din „Skejt“) eller Øgenavne, som for det meste er helt uforskyldte, idet de er arvelige. En Spirrevip gaar som Bryggerhesten, fordi en Forforforformand var stor og tung, og det er ikke Spænd at have samme Øgenavn som Portneren, fordi Ens Formand var i Slægt med denne tro Embedsmand. To Drengene kan staa det meste af en Time og mase og udnævne hinanden til den skændige Titel, der gaar Æren saa nær, at en af Parterne ser sig nødt til at „melde Fjende“. Al Forbindelse er dermed

afbrudt; det bliver en Vederstyggelighed at spise et Stykke ellers lysteligt Runde, blot den anden har set paa det; det er en Pest at røre ved noget, han har haft fat; han er et Intet, men et Intet, der daglig staar fri Færden i Vejen de tyve Gange. Hr. Høy sendte en Dag to Fjender til Banen med en solid jysk Kuffert, for at fælles Arbejde skulde skabe Enighed. Og de drog ud. Men her gjorde Uenigheden stærk. Den ene slæbte Kufferten til Trianglen, mens den anden gik paa det modsatte Fortov. Derpaa tog denne fat og svedte Rejsetøjet til Farimagsgade, mens den første skulede ovre paa den anden Side af Gaden, og saaledes videre, til Maalet var naaet. Et Fjendskab kan vare saa længe, at en fælles Ven eller flere beslutter at „spække“ imellem og da opbyder den fineste Diplomati for at formaa en af Fjenderne til at gøre det første Skridt, „spække først“. Kan Fjendskabet ikke „spækkes eller tyres“ ud, saa kan Venskabet altid lirkes ind, idet det opelskes i en fælles Arrest om Søndagen.

Med en Dreng af lavere Klasse indlader man sig ikke i Fjendskab; ham klør man simpelt hen; gider man ikke være over dette — og „ikke gide“ kan desværre være lig „ikke at kunne“ —, saa udsteder man, hvis det er Sommer, et Løfte om at „vaske“ ham til Vinter, og er det Vinter, om at give ham „Træerter“ i Vandet til Sommer. I saa lang Ventetid kan man have Lov til at glemme et Løfte, naar man ikke er videre stærk. Har en Dreng paaført Skolen eller Klassen Vanære, faar han en Bænketur med Livremmene. Til alt Held gaar det sjældent paa. Man er da en Skorpe, ligesom en Adelsmand mellem Drengene, og det forpligter.

Sproget og Skikkene ses saaledes at have haft en Levedygtighed, de 20 Aar paa Kalkbrænderivej kun i ringe Grad havde formaaet at ændre. Traditionerne bar fremdeles Signaturen af Livet i det gamle Kristians Plejehus.

Det var ikke Hængehoveder, der voksede op mellem de høje Mure. Solen kunde varme og faa det til at lyse paa de gulkalkede Vægflader i Baggaarden. Den lille Have med det store Kastanietræ, Søster til Rigsdagskastanien, der den Dag i Dag er en Pryd for den fornemme Bredgade, og den fri Himmel mod hvilken den katolske Sct. Ansgars Kirkes skønne Facade tonede sig, gav Øjet en Hvile og Sindet en Udlængsel mod den store Verdens rige Herligheder. Men Dønningerne fra denne fandt kun sparsomt Vej til den lille Verden inden for Murene. Selv de store Begivenheder fra 1848 gav sig som nedstaaende Skildring viser kun ret sparsomt til Kende.*)

For en gammel Elev af Opfostringshuset, der, medens den store begejstrende Tid opfyldte Landet, tilbragte sine Barndomsaar paa Skolen og indenfor dennes Mure kun svagt mærkede Dønningerne fra de store Begivenheder ude i Livet, er det ogsaa kært at se tilbage til de Tider og bringe Drengens Indtryk og Oplevelser frem, belyste og sammenholdte med det Overblik, som senere Viden gav. Det var jo en Tid, hvor de gamle Dages stivnede Liv kæmpede sin sidste Kamp med den af Frihedstidens ideelle Stræben fremkaldte Trang til Lys over Landet. H. C. Ørsted havde nok opdaget Elektromagnetismen, men vi havde dog derfor ikke som nu de kun timegamle Telegrammer, der saa at sige øjeblikkelig sætte os i Stand til at følge Begivenhedernes Gang. Dagspressen bar de gamle Tidens Stempel og endelig: der var ingen avislæsende Ungdom. Kun gennem mundtlige Anden- og Trediehaands Meddelelser trængte Efterretninger om, hvad der rørte sig ude i Livet, ind til os Drengene, som den Gang i den gamle Skole i Store Kongensgade levede Barnets lykkelige Liv.

*) Th. Stenholdt, Medlemsbladet for Oktober 1899.

I den første Maaned af 1848 døde som bekendt Kong Christian den 8. Allerede flere Dage forinden Dødsfaldet vare Rygterne om Kongens betænkelige Tilstand naaet os Drengene. Den 20. Januar om Aftenen kom den daværende Portner Madsen op paa Skolen, hvor han talte med Læreren, Hr. Lendrop (Lærer ved Skolen fra 1844—50, senere Præst i Tjæreby), der havde Inspektion ved Overlæsningen. Da Madsen var gaaet, meddelte Hr. Lendrop os, at Kongen var død. Der blev lidt Uro paa Bænkene, som dog navnlig fremkaldtes ved en Hvisken om, at der næppe blev nogen Undervisning den næste Dag, medens selve det, at Landets Fader var afgaaet ved Døden, næppe i Øjeblikket formaaede at sysselsætte Tankerne udover Spørgsmaalet om de af denne Begivenhed mulig flydende Friheder. Vi sov ind med disse uvisse Forhaabninger, usikre, som vi var paa Omfanget af denne Begivenheds Følger, men da næste Morgen en af Drengene, som havde det Hverv at gaa i Byen for en af Lærerne, kom hjem og fortalte, at Øster Port var lukket, gik det op for os, at der var noget ret alvorligt paa Færde; thi med Portens Lukning, vidste vi, betød det, at ingen af Borgerne, der jo alle hørte til et eller andet af Borgerkorets Korps, eller nogen af Garnisonen maatte forlade Byen, forinden der var svoret Troskabsed til Landets nye Konge. — Undervisning blev der nu intet af den Dag. Op ad Dagen lød Generalmarchen gennem Store Kongensgade, og en Afdeling Soldater af 10. Bataillon med Trommeslagere og Piberdrengene drog forbi Skolen ledsaget af en Mængde Drengene fra Byens østlige Udkant. Generalmarchen havde naturligvis lokket alle, som kunde faa Plads, til Skolens Gadevinduer, og fra den forbigaaende Gadeungdom lød adskillige saftige Genkendelses Udraab op til os. Inden Kongens Begravelse fik Skolen to Fridage for at se den afdøde Konge ligge paa lit de parade og castrum doloris, og enkelte vare saa heldige, gennem private Bekendtskaber, at komme ind paa Palæet og se Stadsen. Den Aften, Kongen blev kørt bort, fik vi Udgangstilladelse med Paalæg om straks at komme hjem, naar Ligtoget var passeret, og paa ingen Maade at gaa ud af Byen.

Der gik en kort Tid, og der blev talt en Del om Bevægelsen ude i Byen; men vi inde paa Skolen havde naturligvis ingen Forstand paa Politiken, og der blev heller ikke givet os nogen Forklaring. En Aften, da det var min Tur at læse Bordbønnen, og jeg just havde læst „fra Bords“, sagde Forstander Eibe til mig: „Du, 86, er stor nok til at gaa i Krigen.“ Det var det første, som jeg hørte om den forestaaende Krig. Men nu vaagnede Begejstringen, og Aanden kom op i os. Vi Drengene sang: „Til Vaaben! se Fjenderne komme“, og Forstanderen og Distriktslægen prydede deres høje Hatte med rød Kokarde, medens Gymnastiklæreren, Hr. Holmsted, nøjedes med at lade sit Overskæg vokse, Foranstaltninger, vi Drengene ansaa for Forberedelser til den kommende Krig. Herefter læste Forstanderen hver Aften højt for os af „Berlingske Tidende“, saa vi derved fik ligesom mere Klarhed over, hvad der foregik. En Aften kom han ind til os i Lege-stuen og gav os en Vise med den Bemærkning, at det var en ny Sang,

som lige var udkommen — det var „Den tapre Landsoldat“. Han kaldte paa Forsangeren, 74, Jacobsen, og spurgte ham, om han ikke kunde synge den, da der var Noder til. 74 stirrede paa Bladet, men var ikke kommen saa vidt i sin musikalske Uddannelse, at han kunde raade Guido Arrezzo's cantabile Runer. Dog, det varede ikke mange Dage, inden Skolegaarden genlød af „Landsoldaten"s Toner.

Stor var vor Overraskelse, da Forstanderen i Begyndelsen af April Maaned, Datoen husker jeg ikke, gav os den Meddelelse, at Krigsministeren gennem Direktionen opfordrede Skolen til at sende Drengene ud paa det militære Laboratorium for at lave Patroner. En Morgen afmarcherede ca. 60 Drengene ud til Laboratoriet, ledsaget af en menig Konstabel i Uniform. Der var nogle slemme Drengene, som maatte blive hjemme; de skulde ikke nyde den Ære at „kæmpe for Fædrelandet“. Det var en lang Vej at gaa to Gange daglig. Det var aldeles nyt for mig at komme i den Bydel; men Aarsagen var formodentlig den, at jeg hidtil intet havde haft at gøre der, og efter at Kampagnen var endt, gik der 32 Aar, inden jeg paany gensaa disse Steder. Vi maatte nu rulle Patronhylstre af Papir, først til Musketkugler, senere til Rendekugler, og jeg tror nok, at de militære Herrer var tilfreds med det Arbejde, vi præsterede. Der blev tilstaaet os en ekstra Rundtenom med Smør, som vi tog med paa Arbejde som Frokost.

I disse Dage fandt en Begivenhed Sted, som jeg ikke kan forbigaa. To Gange om Ugen skulde Konfirmanderne til Præsten, og af den Grund kunde de ikke deltage i Arbejdet om Formiddagen. En Dag, da Arbejdskolonnen kom hjem om Middagen, kom Konfirmanderne os i Møde og fortalte os med udtryksfulde Miner, at Gymnastiklærer Holmsted havde hængt sig. Henne i Gaarden ved Plankeværket stimlede Drengene sammen, og ved at se op til Vejrs mod den sydlige Fløj, saa vi gennem en aabenstaaende Luge, at nogle Bagersvende og „Krankevægteren“ fra Holmens Arbejdshus slæbte det afsjælede Legeme ned. Nu blev der en Diskuteren om den mulige Aarsag til denne Gerning, men ingen vidste noget, og heller ikke nogen fik siden noget at vide, Samtalerne gik videre; men Indholdet af disse vare ikke Lovtaler, og ej heller sang man Requiem over den Afdøde; thi Gymnastiklærer Holmsted havde været en ualmindelig haard Mand.

I det foregaaende bemærkede jeg, at en menig Konstabel hentede os om Morgenen og atter førte os tilbage om Eftermiddagen. Der var flere Førere. Den første hed Rasmus; han var saa vel udstyret, at han havde Uniform; men senere havde vi to civilklædte Fædrelandsforsvarere, der skiftevis fulgte os. Den ene kaldtes Simon, den anden lød Betegnelsen Nr. 69.

Stemningen var oppe i de Tider, og Sang skulde der jo til. Naar vi gik hjem langs „Ærtekedlevejen“ lod vi Sangens Toner stige højt mod Sky, og en Aften, da vi rigtig pænt sang:

„Nu alle kom hid og lytter til,
Hvor smukt jeg min Tromme røre vil“,

og lige var kommen til Slutnings-Omkvædet: Trommelom, lød en vældig Stentorrøst saalunde: „Konstabel Nr. 69!“ — „Hr. Kaptajn!“ — „Vil du sige til de Hvalpe, at de holder deres Bøtter, saa længe de er paa Kaserens Grund, saa kan de uden for brøle for mig, saa meget de har Lyst!“ — Vi stirrede forbavsede paa hverandre. „Hvalpe“, „Bøtter“, vi, som havde sunget saa pænt. Brummeriet gav sig Luft i Udtryk; ja, her gør jeg den Bemærkning, at hver Tid har sine Udtryk. Nu for Tiden vilde man sige: „Han maa være skør“, men i de Tider var 6. Afdeling ikke opfunden, og man havde ikke lært at tage Pontoppidans eller Friedenreichs Navn forfængelig, saa det ensstemmige Udbrud af Harmen lød: Han er „tysksindet“! Denne vor Gang igennem Byen forløb ikke altid fredelig; det var især paa Hjemturen om Aftenen, at en Del jævnbyrdig Ungdom flokkedes, smittet af Tidens Aand, i krigerisk Stemning med stor Lyst til at prikke ved vort Skind. Det udartede sig dog kun til enkelte smaa Skærmydsler, hvor den voksne Befolkning altid tog Opfostringshusdrengegens Parti. Efter 17 Dages Forløb endte denne vor Ledingsfærd, og vi vendte tilbage til vor daglige Skolegang.

Kort Tid derefter blev den aarlige Eksamen afholdt og, i Følge Skoledirektør Borgens Udtalelser, med et meget tarveligt Resultat; men han undskyldte os, da der var gaaet en Tid tabt, hvori vi havde udført et Arbejde, som man af Hjertet maatte være os taknemlige for, og haabede, at vi i det nye Skoleaar vilde indhente det forsømte.

Fra Krigsminister Tscherning kom der senere en Takskrivelse for det Arbejde, vi havde udført.

Her slutter jeg min lille Beretning fra Skolen i Begyndelsen af Aaret 1848, da Alt senere kom ind i den gamle Gænge.

Et Par Bidrag til yderligere Belysning af Personer og Forhold fra Tiderne i første Halvdel af det nittende Aarhundrede foreligger i Form af nedenstaaende Biografier af to af de mest fremtrædende Elever fra den Tid, den ene Typen paa en Haandværker og Næringsdrivende i stor Stil, den anden paa Akademikeren, hvis Tal forøvrigt blandt Datidens Elever var yderst faa og som heller ikke Nutiden i Kraft af det ledende Syn for Opdragelsens Formaal paa Opfostringshuset synderligt har øget.

Den første, Handskefabrikant *N. F. Larsen* fødtes i Kjøbenhavn den 2. Decbr. 1814.*)

Faderen døde 1824, og Moderen sad Enke med seks Sønner, hvoraf den ældste var 15 Aar og den yngste knap 2 Aar gammel. Var Kaarene smaa, medens Faderen levede, saa blev de endnu mindre efter hans Død,

*) Johs. Holm, Medlemsbladet for August 1901.

hvorfor Enken inden et Aar efter Mandens Død maatte tage sin Kæledægge Niels Frederik, der var i sit 11te Aar, ud af Nikolaj Kirkeskole og maatte være glad til, at hun fik ham ind paa „det kgl. Opfostringshus“. Hans Moder døde 1828, og næste Aars Mikkelsdag blev Niels Frederik konfirmeret, hvorefter han kom i Lære hos Handskemagermester M. M. Hammer i Studiestræde.

Læretiden var lang — 7 Aar — og den var ikke god, men det friske og glade i Niels Frederiks Natur hjalp ham igennem, i hvert Fald bevarede han mange Minder om de Spillopper, han i Læretiden holdt Humøret vedlige med. Mesters Kone, „Madamen“, var meget gerrig; en Gang var Pigen kommen til at slaa en Flaske itu og spille Øllet. I sin Vaande beklagede hun sig for Frederik — som han nu kaldtes — men han vidste Raad. Idet han færdes i Gaarden, udstøder han et forskrækket Raab og siger, da Madamen kommer til Vinduet: „Madam, jeg hørte et Knald nede i Kælderen; bare det ikke var en Ølflaske, der sprang.“ Pigen var frelst. Da han spiste ude i Køkkenet, ærgrede det ham, at Mester daglig skulde spise af en skaaret Tallerken, hvorfor han en Dag stillede den paa Kanten af Køkkenbordet og sørgede for at Katten blev ene; ganske rigtig — et Øjeblik efter hørtes et Brag, Katten havde besørget Mesters Tallerken paa Gulvet. Ikke sjældent var han efterladt ene hjemme om Aftenen, men — uden Lys. — Dog, han vidste hvor Kassen med Lysstumperne stod, saa tændte han og læste, idet han passede at brænde lidt og lige meget af hver Stump, for at Madamen, der dog ikke havde været saa fiffig at maale dem, ikke skulde opdage hans Kneb. I hine Tider maatte en Læredreng ikke alene gaa alle Byærinder, men tillige være Køkkenkarl og Barnepige, hvorfor Lærdommen paa Haandværkets Omraade ikke var stort bevendt, naar 7 Aar var gaaede. Men de fik jo Ende i 1836, og i April 1837 begav han sig paa Vandring til fremmede Lande, hvad der dengang var af ikke ringe Betydning for Haandværkssvenden. I hine Dage var det med Randselen paa Ryggen og Apostlenes Befordring, den farende Svend maatte vandre fra Land til Land og By til By; men Larsen havde frejdigt Ungdomsmod og greb med Iver og Lyst Lejligheden til at røre sig efter de bundne Aar. Han var fri som Fuglen; men længe varede det ikke før han „81 1/4 Mil fra København“ — som han plejede at udtrykke sig — med Hjertebaand blev knyttet til et Hjem. Over Kiel og Hamburg kom han til Celle og derfra til Burgdorff, en lille By mellem Celle og Hannover. Her blev han længst og vandt mest, idet han her kom ind til Handskemagermester Burman, som syntes godt om ham og tilbød ham Arbejde. Han skønnede snart, at Larsen havde lært meget lidt; men vilde han kun være flittig, saa skulde han faa fire Mark (1 Kr. 33 Øre) i Løn om Ugen samt Kost og Logi. — Jeg ser Læseren studse — men det var efter Datidens Arbejdspriser et godt Tilbud, og bedre end Lønnen var den Arbejdsdygtighed, som Larsen erhvervede hos den flinke Mester, og endnu bedre var det, at han fæstede sit Hjerte til Handske-

magerens Datter, Henriette Marie Burmann. Efter et Aars Ophold i Burgdorff rejste han videre med gode Vidnesbyrd fra Mester Burmann. Han sagde Farvei til Henriette og kyssede hende; men de blev ikke „forlovede“. Ingen Aftale bandt dem, Hjerterbaandet var dog knyttet mellem dem, og det holdt.

Derfra rejste Larsen til Berlin, Wien, Pesth og München, hvor han hvert Sted arbejdede i flere Maaneder og alle Vegne vandt Venner saaledes, at da hans yngre Broder Christian, der ogsaa er en gammel Opfostringshuselev, to Aar senere rejste som Handskemagersvend fandt Vejen banet i alle de Byer, hvor Broder Frederik havde været og blev vel modtaget. Brødrene mødtes i München første Gang i en Ølkælder. At de kunde træffes et saadant Sted, er saare naturligt for et Par rejsende Haandværkssvende, og det er end mere naturligt i de sydtyske Steder end hos os; thi der hører det til Folkeskikken at gaa i Ølkælder om Aftenen, saa at det ikke vækker Forundring, naar man træffer hele Familier der.

Det var sammen med en Ven, at Larsen kom til Norditalien og gæstede Triest, Venezia, Vicenza og Verona; men Pungen, der spiller saa stor en Rolle i Livet — ikke mindst paa en Rejse, var snart tom. Saa vidt muligt passede de at komme til Klostrene ved Spisetid; thi der blev de rejsende altid bespiste, først og frit. Men Penge kunde ikke undværes, og saa skulde Larsen for første Gang prøve „at fægte“. Han og Vennen delte et Kvarter af en By imellem sig og begyndte at gaa fra Dør til Dør; men Larsen blev snart færdig. Det laa ikke for ham, hvorfor hans Udbytte var saare ringe. Mismodig stod han paa det aftalte Mødested, da Kammeraten kom tilbage. Med et Slag paa Skulderen spurgte denne ham, hvad han havde bjerget; Larsen rystede paa Hovedet, — hvordan havde han da baaret sig ad? Ja, han havde ringet paa, og naar saa Døren var lukket op og slaaet i for Næsen af ham, var han gaaet. „Det var galt,“ sagde Kammeraten, „saa skulde man atter ringe paa. Nej, Larsen, jeg sér nok, at du ikke duer til at fægte, men jeg kan klare det for os begge“, hvorefter han fremviste sit rigelige Bytte. Dette var første og sidste Gang, at Larsen „fægtede“.

Femaarsdagen efter Udrejsen den 14. April 1842 blev N. F. Larsens Vandrebog paategnet i Københavns Toldbodvagt og af hans gamle Mester Hammer som Laugets Oldermænd. Aaret efter gjorde han sit Mesterstykke, et Par Hjortelæders Rytterhandsker, hvoraf den ene er skænket til et Musæum i Stockholm. Det er smukt Arbejde, der bærer Vidnesbyrd om, at her var Flid og Duelighed en Forudsætning for den fremragende Plads, som Larsen vandt i sit Fag. En Foraarsdag i 1843 saa' vi Forstander Borch komme ind i Skolens Spisestue ved et af vore Maaltider med en fremmed ung Mand — N. F. Larsen — her rimeligvis søgte han sin første Lærling, som han ogsaa fik til Paaske, nemlig Nr. 56 Frobenius. Senere hen kom to af mine Samtidige, Nr. 67 Meyer og Nr. 86 Mortensen, i Lære

hos N. F. Larsen. Samme Aar kom Henriette Marie Burmann her til Byen, og i Juli 1843 blev de viede i Sct. Petri Kirke. Aaret efter flyttede de hen paa Købmagergade Nr. 7, der senere blev Larsens Ejendom, hvor de boede til deres Død, og hvor Forretningen endnu drives. Deres Ægteskabs Begyndelse var ikke glimrende, thi de maatte sætte Bo med et Bord, en Seng, tre Lagen, to Par Knive og Gafler o. s. v. i Forhold dertil, men de havde godt Mod og higede fremad.

Naar der er dvælet noget mere udførligt ved Larsens Liv, indtil han etablerede sig, saa er det fordi hin Tids — saa nær og dog saa fjern — sociale og merkantile Forhold i høj Grad ere afvigende fra Nutidens. Det vilde havde været interessant at udvikle Handskemageriets Opkomst, efterat „Randers Handsker“ var gaaet over til Sagaen; men vort lille Blads Omraade tillader det ikke. Her skal kun mindes det gamle Ord: „Bestemt Mand staar Lykke for“. Larsen havde Lykken med sig og naaede ved sin Dygtighed og Energi at arbejde sin Forretning frem til den største i sin Branche her i Landet; men derfor glemte han dog ikke sit Udspring og den gamle Skole. Igennem et halvt Aarhundrede har de udgaaende Elever modtaget „Konfirmationshandskerne“, først af N. F. Larsen og efter dennes Død af sammes Sønner, ligesom Larsen i sin Tid betænkte Eleverne med Dansesko. At denne Interesse ogsaa strakte sig til de ældre udgaaede Elever viste han, da „Foreningen af 29. Juni“ stiftedes i 1867, og da denne senere hen ikke svarende til Forholdene affødte „Opfostringshusforeningen“ 1872, saa fulgte han ogsaa denne med stor Interesse som Medlem, indtil sin Død, som indtraf anden Juledag 1881.

N. F. Larsen var en Hædersmand i dette Ords bedste Betydning. Med sin dybe religiøse Følelse, levede han med et aabent og varmt Hjerte for alt det ædle, der kom indenfor hans Virkekreds. Han var en human Arbejdsgiver, der ikke gav sine Arbejdere Afsked i trange Tider. Han var ikke alene en trofast Søn af Fædreland, men ogsaa sin Fødeby en god Borger, hvem mangt et Tillidshverv blev overdraget — Borgerrepræsentant i ca. 10 Aar og Formand for Handskemagerforeningen, hvilken sidste Post han fratraadte, da han ældedes, og hans Afløser blev Handskefabrikant C. A. Martens, der ligeledes er en gammel Opfostringhuselev. Han var en sjælden Husbond, en kærlig Fader og en trofast Ven. Opfostringshuset kan være stolt af at have fostret en saadan Elev.

Joh. Fr. Chr. Knudsen fødtes i Kjøbenhavn, den 8. Januar 1823. Hans Forældre var: Strømpevæver Joh. Laur. Knudsen og Hustru Birtine Christiane, f. Møllerup. Det var fattige Folk, som maatte være glade ved at faa Sønnen paa „Det kgl. Opfostringshus“, hvor han i en Alder af 10 Aar blev antaget og fik Elevnummer 25. Han var en flink og begavet Dreng, hvorfor Skolens daværende Forstander, Borch, fandt Anledning til at drage Nytte af ham som Medhjælper paa sit Kontor. Da Frederik Knudsen var konfirmeret, blev han — vel uden Anvendelsen af den før omtalte ind-

trængende Paavirkning, men snarere som Følge af kontormæssige Uddannelse — ansat hos Herredsfoged Bluhme paa Ramsø-Tune Herreders Kontor i Roskilde som Skrivedreng. Som ungt Menneske vandt han snart en Omgangskreds blandt Latinskolens Disciple, og i Samvær med dem vakte hos ham en levende Trang til at erhverve sig flere Kundskaber, Vennernes Uddannelse var jo med Eksamen artium for Øje, hvorfor Frederik K. satte sig et lignende Maal. Det lykkedes ham ogsaa ved stor Flid og kraftig støttet af sine unge Venner at erhverve sig et saa stort Maal af Kundskaber, at han, efter at være fulgt med Vennerne, da de som Studenter tog til København, i Aaret 1845 tog Studentereksamen. Efter at have taget anden Eksamen, begyndte han at studere Jura. Dette faldt netop sammen med de store historiske Begivenheder i den sidste Halvdel af Fyrrene, og Knudsen deltog med Liv og Lyst i Tidens Rørelser, politiske og aandelige. Da Krigen brød ud, var han blandt de mange, der kastede Bøger, greb Geværet og gik til Fanerne for at ofre Liv og Blod for Fædrelandet. Han deltog som Frivillig i den første slesvigske Krig, og var en dygtig Soldat. Hjemkommen fra Krigen tog han i Aaret 1852 den dengang nylig oprettede slesvigske juridiske Embedseksamen, alt imedens han samtidig helligede sig Forfattervirksomheden ved foruden nogle patriotiske Digte, under Mærket „F. K.“, til forskellige Tidsskrifter, at skrive „Danmarks Kamp for Slesvig i Aarene 1848, 49 og 50“ i 3 Dele. Han udnævntes saa til Herredsfoged for Vis og Ugle Herreder under Flensborg Amt, hvilket Embede han beklædte, indtil han i Aaret 1856 blev Medlem af Appellationsretten i Slesvig. Af denne blev han snart et meget anset Medlem, havde ofte Sæde i overordentlige Domstole til Undersøgelser af større Forbrydelser, ved hvilke Lejligheder hans logiske Sans og klare Blik fejrede ham mange Triumfer.

En kort Tid var han tillige slesvigske Medlem af Rigsraadets Landsting. Ved Krigens Udbrud i 1864 udnævntes han til Civilkommissær for Hertugdømmet Slesvig og fulgte i denne Stilling Arméens Hovedkvarter indtil Dybbølstillingens Indtagelse. Ved Fredens Slutning blev Knudsen afskediget fra sit Embede, da han ikke vilde aflægge Ed til den ny Regering.

Han tog saa til København, hvor han udnævntes til Etatsraad. Efter saaledes at være bleven revet ud af sin Embedsvirksomhed, helligede Knudsen sig udelukkende literære og journalistiske Sysler. Alt fra 1858—63 havde han redigeret „Slesvigske Provinsialefterretninger“, og i 1866 afløste han gamle Etatsraad Nathanson som Redaktør af „Berlingske Tidende“, i hvilken Stilling han virkede til sin Død, som indtraf pludselig under et Ophold i Paris den 15. August 1873. Det var et haardt Slag for hans Familie og store Vennekreds at erfare den livskraftige Mands Bortgang, og Sorgen var almindelig. Samtiden gav ham følgende Eftermæle:

Hans mangesidige Kundskaber og Begavelser, hans aabne Øje for Tidens aandelige og politiske Rørelser, hans hurtige og sikre Dom i indviklede Spørgsmaal, hans levende Sans for Kunst og Literatur og frem for

alt hans af sand Humanitet gennemtrængte elskværdige Personlighed gjorde ham i sjælden Grad egnet til at udfylde en betydende Plads i Samfundet.

Det var saaledes ogsaa i Kraft af sin Personlighed, at han under sin Embedsgerning i Slesvig, selv under vanskelige Forhold, bestandig formaaede at vinde saavel Befolkningen som sine Embedsfællers Tillid og Venskab. Han havde saaledes fra Flensborg modtaget adskillige Beviser paa, i hvilken velvillig Erindring hans Minde bevaredes.

Skønt saaledes stillet paa en fremskudt Stilling i Samfundet forglemte han ikke sin Oprindelse, at han havde været Opfostringshusdreng. Da ældre Elever i Aaret 1867 stiftede „Foreningen af 29. Juni“, sluttede han sig med Glæde til denne og var ofte Deltager i dens Sammenkomster, og at han var det med Liv og Lyst, bærer blandt andet følgende Episode — alt tidligere berettet — talende Vidnesbyrd om. Under en Fest paa „Gimle“ kulminerede denne i, at den den Gang næsten halvhundredaarige Etatsraad trak Kjolen af og ved et elegant udført Kraftspring dokumenterede, at han ikke var vanslægtet fra Skolens gamle Traditioner.

I Aaret 1853 ægtede han Ida Christophine Susanne Matheline Grüner i Roskilde. Hans Hustru, der med flere Børn overlevede ham, døde 1881. En Datter er død i Juli 1901.

Den første Spire til en Sammenslutning af Opfostringshusets tidligere Elever manifesterede sig, da Forstander Rasmus Borch i Aaret 1844 kunde fejre 50 Aarsdagen for sin Ansættelse ved Opfostringshuset. 46 fhv. Elever havde ved den Lejlighed sluttet sig sammen og indsamlet et Beløb paa 100 Rd. som de med nedenstaaende Adresse ved en Deputation overrakte Forstanderen paa Jubilæumsdagen d. 24. Marts.

Hr. Forstander R. Borch! Et halvt Hundrede Aar ere nu henrundne, siden De, vor elskede og agtede Lærer og Leder, begyndte Deres møjsommelige Dagværk, og derfor anse vi undertegnede det for en hellig Pligt, ligesom vi føle en indre Trang til at udtale for Dem vor Erkjendtlighed og vor Tak for, hvad De har virket for os og for den Stiftelse, som De har ofret Deres daadrige Liv. Vi føle og indse, at den Undervisning, De som Lærer bibragte os, har forædlet os og vakt Modtageligheden for de Goder, der staae over Sandseligheden, og vi erkjende tilfulde, at De som Forstander har ledet og dannet vort hele, saavel physiske som moralske Jeg.

Vel vide vi, at denne vor dybe Erkjendtlighed, denne vor inderligste Tak, ikke er Løn for det møjsommelige Dagværk; men vi troe, at det er en liden Skjærv til Afbetaling paa den store Gjæld.

Saaledes er det ogsaa kun en Taknemligheds- og Pligtfølelse, der foranlediger, at vi i Hr. Forstanderens Hænder overleverer medfølgende Sum (100 Rd.) med den ærbødige Bøn, at Renterne heraf aarlig d. 24. Marts maa tilkjendes og paa Opfostringshusets Stiftelsesdag overleveres den Dreng i Stiftelsen, som ved sin Opførsel i det forløbne Aar maatte anses for mest værdig dertil. Kjært vilde det være os, om dette Legat maatte bæres med Navn af „Det borchske Jubilæums Legat“.

Vi slutte med det Ønske, at dette Dokument maa være Dem en Borgen for Sandheden af det, vi ovenfor har ytret: „Vi erkjende dybt og takke Dem inderligt for, hvad De har virket for os!“

Næste Gang de gamle Elever lader høre fra sig var i 1849, hvor Indtrykket af den sørgelige Begivenhed paa Stiftelsen, Forstander Eibes Død i Sindsforvirring, foranledigede dem til Afholdelsen af et Møde. I „Flyveposten“ for 14. Novbr. 1849 findes følgende Opraab:

Flyve-Posten, 14. Novbr. 1849.

Til det danske Folk!

Krigens Rædsler have hjemsøgt vort elskede Fædreland og gjort mange Børn faderløse, medens Moderen, efterladt i trange Kaar, berøvet sin Medhjælper og Forsørger, mangler Evne og Kræfter til at opdrage og forsørge sine Børn.

Vi kunne endnu ikke med Sikkerhed ansee Krigen for endt, tvertimod kan det med god Grund befrygtes, at Sandhed og Ret atter ville kalde Danmarks Sønner fra Hjemmets hyggelige Arne til den blodige Valplads, og sikkerlig vil enhver Kriger atter paa Folkedrottens Bud med Stolthed og Glæde gribe det Sværd, hvormed han tugtede den overmodige Fjende for Fredericias Volde.

Gud har selv lagt Kærlighed til Børnene i Forældrenes Hjerter, en faderlig Taare sniger sig over Krigerens Kind, idet han forlader sine Børn og sit Hjem, usikker om, hvem der skal sørge for dem og opdrage dem til gode Christne og dygtige Borgere, hvis han selv falder paa Ærens Mark, og det er naturligt, at Manges Tanker, i en Tid som denne ere vendte mod alt det, som kan styrke og begejstre den Bortdragende, og Manges Stræben er rettet paa at trøste, hjælpe og forsørge de Efterladte.

Højsalig Kong Frederik den 5te lagde for henved 100 Aar tilbage Grunden til en Stiftelse for 200 fader- og moderløse Børn. Mange dygtige Borgere ere blevne opfostrede i dens Skjød. Alle mindes med Taknemlighed deres Ungdoms Hjem, nævne med Erkjendtlighed Opfostringshusets Navn. Denne Stiftelse er endnu til iblandt os, skjønt den næppe er, hvad den efter den veldædige Stifters Hensigt kunde og burde være; indenfor dens Mure opdrages henved 100 Børn, og skjønt deres Opdragelse lader meget tilbage at ønske, har Stiftelsen dog endnu saa betydelige Midler, at den let kunde udvides og forbedres og derved benyttes i det tilsigtede Øjemed.

Opmærksomheden for denne Stiftelse er netop i disse Dage bleven vakt ved Rygtet om, at den høje Direktion for Fatigvæsenet, under hvilken den henhører, agtede at foretage en Reform med samme; flere hæderlige Mænd, som ere udgaaede fra den, have afholdt en Forsamling for at discutere om, hvad der fra deres Side kunde gøres for at ophjælpe Stiftelsen og sikre den en bedre Eksistens for Fremtiden.

Forfatteren af ovenstaaende Linier, der har havt Lejlighed til at gjøre sig nøje bekendt med Stiftelsens Tilstand, blev det da overdraget at udarbejde en Plan, for at denne, naar den først var prøvet af en dertil nedsat Comitee kunde indsendes til den høje Direktion.

Det er min Tanke, at de mange faderløse Børn fra hele Landet, hvilke den ulykkelige Krig har fremkaldt, i Opfostringshuset skulde finde en Moder, der vilde optage dem i sit Skjød.

Denne Tanke er upaatvivlelig ganske overensstemmende med Stifterens oprindelige Hensigt, og synes saa meget mere

berettiget, som alle Landets Communer have bidraget og stadig bidrager til Stiftelsens Vedligeholdelse, medens det dog for Øjeblikket næsten udelukkende ere Børn fra Kjøbenhavn, der optages i den. Opfostringshuset har Plads til ca. 300 Børn, der tilflyder Stiftelsen endnu henved 14.000 Rd. om Aaret (og naar Hjælpekilderne bestyredes paa en mere hensigtsmæssig Maade, vil denne Indtægt efter Sagkyndiges Dom kunne forøges til 20.000 Rd.) og seer man hen til, hvad der for Øjeblikket udrettes med disse store Midler, synes det unægteligt, at man med Billighed kunde fordre noget langt Mere.

Det er Iver for og Kjærlighed til en Stiftelse, fra hvilken jeg selv er udgaaet, der har foranlediget mig til at bringe den under Omtale, da jeg ikke skønner rettere, end at den i den nærværende Tid maatte kunne benyttes i et skjønt og ædelt Øjemed, og jeg skal visselig hverken spare Tid eller Flid for at naae dette. Jeg føler imidlertid, at jeg ingenlunde i alle Henseender er i Besiddelse af den fulde Indsigt og Erfaring, og det er derfor Hensigten med ovenstaaende Linier, at henlede den offentlige Opmærksomhed paa en Stiftelse, der har stiftet meget Godt, men vistnok maatte kunne stifte uendelig meget mere, og at udbede mig erfarne Mænds Raad og Bistand i denne Retning. Men skal der gøres Noget, maa det skee snart, og hvor skjønt vilde det ikke være, om vi kunde begynde det nye Aar med Indvielsen af en Stiftelse, der maaskee mere end noget Andet, var i Stand til at styrke Krigerens Mod under hans farefulde Hverv.

Det danske Folk har i den nærværende Tid paa saa mange Maader vist sit patriotiske Sind, og jeg nærer derfor det tillidsfulde Haab, at det heller ikke her, naar Opmærksomheden først er vakt, vil mangle paa Evne og Villie til at realisere en Idee, der sikkerlig kan blive til Manges Velsignelse.

Kjøbenhavn, 12. Novbr. 1849.

H. P. Koføed Børresen

Det følelsesbetonede er umiskendeligt i dette Dokument. Og Adressen for disse Følelser lader ane en Forstaaelse hos de tidligere Elever paa den Tid af den gamle Stiftelses Værd,

Datiden i vore Øjne og efter vore Begreber savnede Betingelserne for at kunne indgyde. Indlægget var rigere paa Hjerte end paa Perspektiv, og i et øjensynligt inspireret Svar nogle Dage efter fra en anden Indsender i Flyveposten, henvises der tørt til Fundatsen foruden at det fremhæves, at Det kgl. Opfostringshus ikke var noget Vajsenhus, men en Stiftelse med særligt Formaal, som forudskikkede Tilgang af kvalificerede Elementer. Der kom som venteligt intet ud af Opraabet, men som et Vidnesbyrd om, at gamle Opfostringshusdrenge trods de mindre blide Dage i det gamle Hjem alligevel nærede levende Deltagelse for dets Velfærd har det fremdeles Krav paa Interesse. I 1855 blev der ved Stiftelsens Aarsfest for første Gang afsunget følgende af C. I. Petersen skrevne Sang:

Vort Barndomshjem!
Hver Gang din Fest oprinder,
Da samler sig din Fortids mange Minder,
Og vidne i et højt enstemmigt Kor
Om al den Trøst, den Kærlighed og Varme,
Som her de fandt, du aabned dine Arme,
Vort Barndomshjem!

Fra dig udgik,
Ad Livets mange Veje,
En talrig Flok med Fremtidshaab i Eje;
Og svandt end Haabet stundom lig en Drøm,
Den rige Sæd, som Aanden her blev givet,
Dog mangan Frugt har baaret trindt i Livet
I Tidens Strøm.

Vort Barndomshjem!
Med stærke Baand du binder,
Som brister ej, før Livet selv forsvinder;
Det vidne de, som tidt med kærlig Aand,
Hvem Himlens Gud de blide Dage skænkte,
I sidste Stund paa Barndomshjemmet tænkte
Med gavmild Haand.

Dette Digt, der synges den Dag i Dag ved Stiftelsesfesten, har ned gennem Tiderne bevaret sin Evne til at gribe enhver,

der har haft sin Barndom i 4 Aar paa Det kgl. Opfostringshus, og naar den Sang synges, hvor gamle Elever er forsamlede, skabes der altid en Stemning, hvori Fostbroderskabet mellem gammel og ung levende fornemmes, en Broderskabsfølelse, det er lykkedes at skabe blivende Udtryk for.

*

*

*

I Foraaret 1867 begyndte en gammel Elev af Opfostringshuset, daværende Inspektør ved Nicolaj Arbejdshus, Kammer-assessor *Just Em. Larsen* at arbejde paa at stifte en Forening af tidligere Opfostringshuselever, og efter Afholdelsen af nogle Møder, hvor man enedes om Grundlaget, stiftedes „*Foreningen af 29. Juni*“. Den nye Forening blev døbt ved en animeret Fest paa Opfostringshusets Stiftelsesdag og vandt hurtig en

CONRAD HANSEN

god Tilslutning. I et Par Aar var denne Forening et fornøjeligt Samlingssted for de gamle Skorper; men dens Stifter, der havde haft et lykkeligt Haandelag til at samle de første Medlemmer, viste sig desværre at savne de fornødne Evner til at holde sammen paa Skaren. Hans Formandsskab vakte Kritik, navnlig hos Foreningens Ungdom, som ledet af daværende Ingeniørsergent *Conrad Hansen* paa Generalforsamlingen i 1869 fik Stifteren udstemt af Bestyrelsen og Forgyltermester *Edvara Bach* valgt til Formand i Stedet for. Ved ihærdigt Arbejde

lykkedes det hurtigt den nye Bestyrelse at faa Medlemstallet øget fra 40 til 100; men Glæden var kort. Just Larsen fik Held til med Støtte af betydende Medlemmer at faa indkaldt til en ny Generalforsamling og paa denne, omend med kneben Majoritet, blev han atter indsat i sin Formandspost. Alt gik nu sin

rolige Gang med fornøjelige Sammenkomster paa „Gimle“, indtil Slutningen af Oktober 1871, hvor Bestyrelsen efter at have været Genstand for Kritik, fordi den egenmægtig havde tilladt sig af Kvitteringerne at bortskære Foreningens Valgsprog, „Enighed gør stærk“, noget uoverlagt viste 3 Medlemmer, Edv. Bach, Blikkenslagermester *Chr. Gudmundsen* og Conrad Hansen ud af Foreningslokalet i Boldhusgade. Den Harme, Bestyrelsens Adfærd vakte hos Medlemmerne, gav Anledning til Overvejelser om Dannelsen af en ny Forening. Overvejelser, som ogsaa kraftig næredes af, at den Aand, Just Larsen's Styre tilførte Sammenslutningen, ikke fandtes egnet til at udløse i Dybden, hvad et kærnesundt Fostbroderskab ellers vilde kunne udvikle i Formaal udover Øjeblikket. „Foreningen af 29. Juni“ gemte sig bag sit Navn. Og over for den Fare, der rummedes i Udsigten til et vegeterende Liv i Afsondrethed, reagerede den naturlige Trang til at skabe en Organisation, som klart tilkendegav, hvem og hvad man var.

I Midten af Marts 1872 læstes følgende i „Dags Telegrafem“ og „Folkets Avis“:

OPFOSTRINGSHUSELEVER.

Enhver, som har frekventeret Det kgl. Opfostringshus, anmodes om at give Møde Mandagen den 18. ds. Kl. 8 Aften hos Hr. Restavratør Jøhnke, Nygade 7, 1' Sal, da man føler Trang til at danne en Forening under Navn „Opfostringshusforeningen“

Efter Manges Opfordring

Chr. Gudmundsen.

Conrad Hansen.

Efter denne Opfordring mødte en talrig Forsamling af gamle Elever, der af Indbyderne og Smedemester *Th. Høvert* blev forelagt, hvad der havde dikteret Henvendelsen og Ønsket om at danne en ny Forening i Stedet for Foreningen af 29. Juni. Resultatet blev, at Forsamlingen med Begejstring sluttede sig til Tanken, og Opfostringshusforeningen blev derfor erklæret for dannet, idet saa godt som alle de tilstedeværende meldte sig ind.

Nogle Dage senere stod der i de samme Blade følgende Meddelelse:

OPFOSTRINGSHUSFORENINGEN

Diskussionsmøde Mandag den 25. Marts Kl. 8, Nygade 7, 1' Sal. Nye Medlemmer kunne indtages.

Chr. Gudmundsen.

Conrad Hansen.

Dette var Foreningens første Fremtræden for Offentligheden. Paa Mødet den 25. Marts valgtes den første Bestyrelse:

Smedemester Th. Høvert. Formand

Blikkenslagermester Chr. Gudmundsen. Næstfm.

Sergent Conrad Hansen. Kasserer

Forgylder Edv. Bach

Snedkermester Clemmensen

Instrumentmager P. Chr. Jørgensen

Blikkenslagermester Harald Nielsen.

18. Marts har jo et Navn i Verdenshistorien. Det var jo paa den Dag i 1848 at Dønningerne fra Februarrevolutionen i Paris naaede Berlin, og Folket rejste sig mod den enevældige Preusser-Konge. Den Nimbus af Folkerejsning, der saaledes er knyttet til selve Dagen, stod for saa vidt godt nok til det, der passerede 18. Marts 1872 i de Kredse, der udgjorde de tidligere Elever fra Opfostringshuset. Nægtes bør det ikke, at Udvandringen fra „Foreningen af 29. Juni“ efterlod en Bitterhed hos de tilbageblevne, som holdt sig længe, og som for fleres Vedkommende aldrig glemtes.*) Men naar det er anført, at Opfostringshusforeningens Tilbliven var en Frugt af Tvedragt og Overmod, maa en saadan Paastand tilbagevises. Opfostringshusforeningen blev nemlig baaret frem af rene Følelser. Det var en folkelig Higen mod en dyberegaaende Udløsning af det Følelsesliv, der rørte sig hos de ægte Sønner af den gamle Stiftelse, en Udløsning det patriarkalske Styre i Moderforeningen ingen Muligheder levned, og derfor maatte Bruddet komme.

Opfostringshusforeningen satte sig straks som Formaal: — at *bevare og videre udvikle det gode og kammeratlige Forhold fra Skoleaarene — at pleje et godt Forhold til Barndomshjemmet Det kgl. Opfostringshus — og endelig inden for Foreningen*

*) Foreningen af 29. Juni er længst ophørt at bestaa.

at udforme og underbygge den Hjælpsomhed, der jo altid inden for den gode Familie praktiseres overfor nødstedte Medlemmer. Paa disse 3 Linier lagde Foreningen sin Fremrykningsplan, og naar det er lykkedes den nu i et halvt Hundrede Aar trofast at holde disse Linier rene, tjener det til uvisnelig Hæder for den Broderskabsaand, som saa værdigt stillede Opgaverne og saa sikkert har arbejdet paa deres Løsning.

Ved Eksamen 1873 paa Opfostringshuset mødte der første Gang Repræsentanter for Opfostringshusforeningen og faa Dage efter forelaa Udnævnelsen af Foreningens første Æresmedlem, Forstander Emil Elvius. Hans karakteristiske Svarskrivelse paa Udnævnelsen lød saaledes:

EMIL ELVIUS

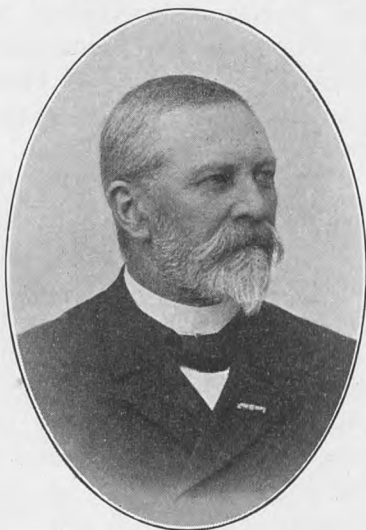
„Meget takker jeg Dem og Foreningen for Deres Skrivelse af den 10. d. M. Mit Kald overtog jeg med klar Bevidsthed om dets betydningsfulde Ansvar og med ydmyg Bøn til Herren, fra hvem al Velsignelse kommer; nu er en lang Række af Aar henrundne for mig, og en Skare af 500 Fostersønner ere i den Tid udgaaede herfra. Jeg takker Gud, — og jeg takker Dem,

som har set min Gjærning og ved min Vilje, fordi de vidne om, at jeg har stræbt af al min Evne at virke for denne Stiftelse, for de Dyrebare, som vare og ere mig betroede. Gud give mig sin Naade i de Dage, som endnu maatte forundes mig i mit Kald. Den smukke, kjærkomne Maade, som De have optaget mig paa i Deres Forening, glæder mig meget, og jeg beder Dem alle modtage min dybtfølte Tak.“

Dermed havde den unge Forening skabt sig en fast Tilknytning til sit Udgangspunkt. Skaren, der flokkedes om dens Pro-

gram, var talmæssigt set ret beskedent; den mønstrede kun et Medlemsantal paa 70 til 100, og dette sidste Tal overskredes først i Aaret 1893. Virkemidlerne var derfor, navnlig i de første Aar, meget beskedne. Det var jo ingenlunde Velhavere, der færdedes i Foreningen, ja saa smaat var det, at man i Bestyrelsens Forhandlingsprotokol for de Tider finder optaget en Takvotering til et gavmildt Medlem, der havde skænket Foreningen et — Abespil.

Men allerede i 1875, den 29. Juni — en Dag, der ifølge Lo-

OTTO JENSEN

vene altid skulde fejres ved en festlig Sammenkomst — fik Foreningen sin Fane, idet en Damekomité med Fru Conrad Hansen i Spidsen havde forestaaet Indsamlingen. Det smukke Dannebrogflag af Silke med Foreningens og Stiftelsens fælles Symbol i et Midterfelt har siden været vort Mærke, og har end Aarene bleget de friske Farver, har dette kun øget Fanens Værdi, nu, den vajer over en Skare, fire Gange saa stor som i hine Dage. Og efter Faneindvielsen fulgte et Par Aar senere Indsamlingen og Tilvejebringelsen af „Forstander Emil Elvius's

Mindelegat“ stort Kr. 800, som afleveredes til Stiftelsen den 15. Juni 1877 paa 25 Aarsdagen for Elvius's Ansættelse.

Med hans Død den 26. Marts 1874 begyndte der jo en ny Tid paa Det kgl. Opfostringshus, og dette kendtes siden tydeligt paa Tilgangen i Foreningen. Det var en ny Ungdom, forskellig i sit Syn paa Barndomsskolen fra den, der var førende ved Foreningens Tilbliven. Det var Forstander Otto Jensens friske Initiativ, der gjorde sig gældende, og hans Arbejde paa at højne og lutre satte sig hurtigt Spor i, at Ungdommen anderledes end i tidligere Dage følte sig knyttet til det gamle Hjem.

De mødte ikke frem længere for at hilse paa „Lidelsesfæller fra strenge Tider“; der var opstaaet en umiddelbar Sympati, som havde afløst den Taknemmelighedsfølelse paa Afstand, der overvejende prægede Fortidens Mænd. Fra 1875 blev Forstander Otto Jensen Foreningens Æresmedlem, en Udmærkelse han til sin Dødsdag følte sig hædret af og som i Aarenes Løb førte til et Samliv med Foreningen til stor Berigelse for denne.

Den 29. Juni 1880, hvor Det kgl. Opfostringshus flyttede fra Store Kongensgade til sin nye Bolig paa Kalkbrænderivej, gav Anledning til en Udfoldelse af alle Foreningens Virkemidler, saa Dagen ogsaa blev en Mærkedag i dens Historie. Man samledes i Store Kongensgade tidligt om Morgenen. Førstelærer V. Fritz, som havde Inspektionen den Dag, sagde paa Forsamlingens Vegne i faa og fyndige Ord Farvel til det gamle, ærværdige Hjem. En Salme blev afsunget med Orkesterledsagelse, hvorefter Toget med Eleverne i Spidsen, efterfulgt af Foreningens Medlemmer med Fane, satte sig i Bevægelse. Porten lukkedes, og et indholdsrigt Af-snit af Opfostringshusets Historie var dermed afsluttet. Men Marmorpladen over Porten med Inskriptionen „for fattige Dreng“ lod man blive tilbage; den nye Vaaning, Toget stævnede mod, var rejst til Højnelse af det menneskelige, og dette lod sig kun daarligt forene med Fortidens Signatur. Ved selve Indvielsesfesten var Foreningen kun Tilskuer, og Dagens Betydning for den kom væsentlig til at ligge deri, at Udnævnelsen af Kancelliraad Ole Thorup til Æresmedlem fandt Sted, en Anerkendelse for hans store Gave paa Kr. 20.000,- ved Hjælp af hvilken det var muliggjort at faa Flytningen til Kalkbrænderivej etableret.

OLE THORUP

Den 1. April 1881 fejredes der paa Opfostringshuset en Fæst i Anledning af Lærer V. Fritz's 25 Aars Jubilæum, hvilket blev mindet i Foreningen ved, at Jubilaren udnævntes til Æresmedlem, en Udmærkelse, der var Udtryk for de venlige Følelser, hans mange tidligere Elever nærrede for ham, og som hans trofaste, vennesele og loyale Sindelag i høj Grad retfærdiggjorde. Ved hans Fratræden i 1891 efter 35 Aars Lærergerning paa Opfostringshuset, blev han fejret af Foreningen med en større Festlighed; han døde i 1893.

Da de første 10 Aar af Foreningens Levetid var forløbet,

V. FRITZ

kunde den se tilbage paa en Tilværelse, der vel ikke frembød noget særligt glimrende Skue, men dog ved sit gennemførte Program bød paa Resultater, der lovede godt for en fortsat Trivsel. I de Dage blev der sunget i Opfostringshusforeningen, som aldrig siden, og takket være navnlig *G. B. Soelberg's* flittige Pen og rige Lune skabtes der et Sammenhold i den lille Skare, saa alle hæmmende Vanskeligheder, Begyndelsesaarene bød paa, lykkeligt besejredes. Det kammeratlige Samvær, den Munterhed og hele Hjertelaget, der prægede Foreningslivet i

de Dage, staar for Eftertiden i et uvisneligt Ry. Og Nutiden, der har saa svært ved at give sig hen i det umiddelbare og til at vandre i Flok og Følge, staar lidt fattig i Sammenligning med, hvad Datiden i nøjsommere Former kunde præstere af Livfuldhed.

Paa Hjælpsomhedens Omraade var der heller ikke store Fremskridt at notere. Men afgjort er det, at man fra første Færd har lagt Vægt paa at udløse Trangen til at hjælpe gennem Bestræbelser, rettede mod Tilvejebringelsen af en Bolig for

gamle Medlemmer og deres Enker i smaa Kaar. Det var et Særkende for Datiden, at Hjælpsomheden i alle Kredse rettedes mod at skabe noget for de gamle. For man kendte jo ikke den Gang den sociale Omsorg, der i Nutiden bl. a. gennem Alderdomsforsørgelse har skabt en Tryghed, hvor man tidligere kun havde Fattigforsørgelsen eller Børnenes Hjælp at ty til.

Forsikringsvæsenet var jo paa den Tid kun i sin Vorden, og det var kun rene Undtagelser som i de Aar havde Kendskab til den Selvhjælp, en Forsikring repræsenterer. Det var saa meget naturligere, at Hjælpsomheden i første Linie rettedes mod de gamle, da Ungdommen endnu ikke var kommet ud for de Vanskeligheder, der kendetegner Forholdene i Nutiden, idet den jo paa den Tid var sikret Ophold i Læremesterens Hjem.

Med de første 10 Aar tilbagelagt var Foreningens Medlemstal naaet de 80, og Stillingen fra Starten var saaledes i det

væsentlige kun holdt. Derfor var det heller ikke at vente, at der skulde være opnaaet større Resultater i Arbejdet paa Omsorgen for de gamle Kammerater; det var kun meget smaat bevendt med Kapitalopsamlingen, og Udsigten til en Løsning var næsten for en Drøm at regne. Da hændte det, at Foreningen fra sit Æresmedlem, Kancelliraad Thorup en skønne Dag modtog følgende Brev:

I Lovene for Opfostringshusforeningen, § 1, er der blandt andet fremsat den smukke Tanke, at Foreningen kunde i Tiden komme i Stand til at opføre en Bygning, der kunde afgive Bolig for Foreningens ældre Medlemmer.

For at virke hen til dette Øjemed har jeg besluttet at

G. B. SOELBERG

testamentere til Foreningen en sikker 5 % Prioritetsobligation til et Beløb af 6000 Kr., dog imod at jeg indtil videre forbeholder mig Renterne af samme.

Kjøbenhavn, d. 24. Juni 1882.

Ærbødigst

O. Thorup

For denne smukke Gave bragte Bestyrelsen gennem Foreningens Formand en saalydende Tak:

Bestyrelsen for Opfostringshusforeningen har med taknemmelig Paaskønnelse modtaget Hr. Kancelliraadens Skrivelse af 24. Juni, hvori De tilsiger at ville støtte dens Formaal med en Gave af 6000 Kr., at anvende i Overensstemmelse med sammes Love til Erhvervelse af en Foreningsbygning.

Det staar Bestyrelsen fuldstændig klart, hvilken Betydning en Gave af denne Størrelse har til Realisationen af Foreningens Grundtanke, og den tillader sig herved ærbødigst at udtale en dybtfølt Tak for det Bevis paa virksom Interesse for Opfostringshuset og dets Elever, som Hr. Kancelliraaden atter nu har lagt for Dagen.

Idet vi nærer Haab om, at Foreningen med Tiden vil blive i Stand til at anvende en saa stor Gave efter Giverens Ønske, takker vi for den Tillid, der ved et saadant Løfte vises vor Forening, hvis Evne hidtil ikke har rakt saa vidt, som dens gode Vilje.

Opfostringshusforeningen, Kjøbenhavn, d. 29. Juni 1882.

P. B. V.

E. T. Bach,

f. T. Formand

Hr. Kancelliraad O. Thorup, R. af Dbg.

Den 16. Februar døde Kancelliraad Thorup og ved Finansministeriets Imødekommenhed fritoges Foreningen for Arveafgiften, saaledes at de testede 6000 Kr. ubeskaaret kom i vor Besiddelse.

Men foruden det rent pengelige betød den thorupske Gave

ogsaa en Tillidserklæring til den lille Flok, saa Modet voksede og Foretagsomheden vakt. Der nedsattes straks et Udvalg for Byggefonden, bestaaende af Forgylder *E. T. Bach*, Skriftstøber *S. Kjærulff*, Melhandler *Th. Olsen*, Handskefabrikant *C. N. Rocatis* og Bogbindermester *G. B. Soelberg*. Med Rocatis som Formand udstedte Udvalget allerede i September 1882 en Opfordring til forhenværende Elever om at tegne Bidrag til Byggefonden, til hvilken der straks overførtes Kr. 400 af Foreningens Formue. Bidragene flød villigt og Fonden øgedes. Paa Soelbergs Forslag afholdtes der den 28. Januar 1883 et særdeles vellykket Marked, der indbragte det smukke Overskud af Kr. 1000, et Beløb, der øgedes med Kr. 100 ved en Sommerfest i 1883, hvor de tiloversblevne Genstande fra Markedet blev afhændet. En selskabelig Sammenkomst den 10. Marts 1885 gav en Gevinst paa Kr. 450, og dermed var der skabt et Grundlag og en Udviklingsmulighed for Byggesagen, saa dens Realisation snart kom til at ligge inden for det muliges Grænse.

FREDERIK ALSTRUP

Den 7. August 1885 paa 40 Aarsdagen for hans Ansættelse som Lærer paa Opfostringshuset blev Tegnælærer, fhv. Konstruktor ved Holmen, *Frederik Alstrup* optaget som Æresmedlem af Foreningen. En velfortjent Udmærkelse, for Alstrup havde altid i sin Lærergerning været den milde, venlige Mand, der ved sin Undervisning og sin hele Personlighed vandt Drengenes Hengivenhed som ingen anden. Først med sit fyldte 80 Aar trak han sig tilbage fra den Lærergerning, han havde bestridt i næsten 50 Aar, og i hvilken han til det sidste med en forunderlig Friskhed forstod at vække Sansen for skønne og harmoni-

ske Linier hos Eleverne og at bibringe dem en Færdighed i Tegning og Kundskaber i Matematik, som for manges vedkommende blev af afgørende Betydning for hele Livet. Han døde den 30. Januar 1901 og begravedes under stor Deltagelse paa Holmens Kirkegaard den 5. Februar.

Den politiske Situation i Firserne var jo i en Aarrække saa tilspidset, at det Mand og Mand imellem, hvor Meningerne var afvigende, saa godt som var udelukket at skabe noget Samvær. De mest bevægede Aar, 1886 og 1887, skar derfor dybt i Medlemstallet, som under de ugunstige Forhold reduceredes helt ned til de første Dages beskedne Tal. Men selve Foreningen holdt sig lykkeligvis fri af det politiske Røre, og det Fristed, den efter hele sit Anlæg var bestemt til at være, forblev saaledes uantastet trods nok saa høj en Bølgegang.

For at raade Bod paa den truende Stagnation rettede Bestyrelsen i September 1888 følgende Opraab til de gamle Elever fra Opfostringshuset:

Nu da den Aarstid nærmer sig, i hvilken Foreningslivet bedst trives, tillade vi os indtrængende at rette en Opfordring til Medlemmerne om at støtte Bestyrelsen i dens Bestræbelser for at gøre Foreningen til hvad den bør være: et behageligt Samlingssted for alle forhenværende Elever af Opfostringshuset. Derfor bede vi først og fremmest om talrigt Møde, ikke alene til de selskabelige Sammenkomster, men tillige til de ugentlige Mødeaftener. Foreningens Fortid og hele Virksomhed fortjener Medlemmernes Sympathi og active Deltagelse; skal den savne dette, vil dens forskellige smukke Formaal lide derunder.

Vi tillade os her at bringe i Erindring, hvad der er udrettet af Opfostringshusforeningen siden den stiftedes i 1872.

Ved ugentlige Møder og selskabelige Sammenkomster har den bestræbt sig for at styrke og udvikle den Broderligheds Aand, som opstod ved Samværet i det fælles Barndomshjem.

Den har vist Taknemmelighed mod dette ved i 1877 at oprette et Legat, stort 800 Kr., til Minde om afdøde For-

stander *Elvius*. Renterne deraf kan Skolen efter eget Valg anvende enten til Præmie for en særdeles flink Elev i 1ste Klasse eller til Indkjøb af saadanne Undervisningsapparater, som den ikke kan faa ad sædvanlig Vej. — Hvert Aars 29. Juni belønner Foreningen en flink Elev med en Præmie.

Som en Anerkjendelse af deres Virksomhed i og for Stiftelsen har Foreningen optaget som Æresmedlemmer d'Hrr. Forstander Otto Jensen og Lærerne V. Fritz og F. Alstrup.

Om faa Aar vil det forhaabentlig lykkes at se det sidste Formaal — Friboligen for ældre og trængende Medlemmer — opnaaet, idet at der til dette Øjemed nu disponeres over en Kapital paa ca. 12.000 Kr., der for Størstedelen er anbragt i faste Ejendomme.

Skal denne Virksomhed fremmes og udvikles saa betinges den af en forøget Tilgang til Foreningen, og her anmoder Bestyrelsen alle, men særlig dog de Yngre, om at virke, ikke alene ved at skaffe nye Medlemmer, men ogsaa ved personligt at give Møde i Lokalet, og der ved deres Ungdom og Munterhed gøre dette til et behageligt Opholdssted, at man foretrækker Opfostringshusforeningen for ethvert andet Selskab.

Den, der ønsker at bevare og frugtbargjøre Barndomsvenskabet; den, der vil vise Taknemmelighed mod den Stiftelse, som han skylder saa meget, at han aldrig faar betalt sin Gjæld til den, og den, der vil række den gamle trængende Broder en Haand naar han behøver det, han gør det bedst ved at træde ind i Opfostringshusforeningen.

I Bestyrelsen for Opfostringshusforeningen, September 1888.

N. M. Stub,

Formand.

S. Kjærulff.

Th. Stenholdt,

Næstfm.

Otto Møller. Viggo Møller.

A. Hermansen,

Kasserer.

Th. Mortensen.

Fra 1888 øges Medlemstallet kendeligt, og det spores, at en voksende Interesse bringer nyt Liv i Foreningsarbejdet; derfor har 1888-Opfordringen erhvervet sig et Krav paa at optages

i Foreningshistorien, idet dens Betydning som Optakt til en ny Tid var umiskendelig.

I 1889 stiftedes en *Begravelseskasse*, som uden særlig Kontingent ved Dødsfald ydede Medlemmerne en Hjælp paa 40 Kr., idet der aarligt til dette Øjemed henlagdes en Sjattedel af Kontingentet. Kassen eksisterede til Ugangen af 1907, hvor dens

Midler overførtes til Fribolig-fondet, som siden har udredet de Forpligtelser, der paahvilede Begravelseskassen ved dens Ophævelse.

VIGGO MØLLER

Aaret 1894 bragte en Fornyelse, som siden har vist *sin bærende Evne til at fastholde Medlemmerne og skabe en øget Tilgang*. Det var Foreningens unge, energiske Formand, Litograf *Viggo Møller*, der med sit Forslag om: *Udgivelsen af et maanedligt Medlemsblad* bragte denne Fornyelse og derved uforgængeligt har indskrevet sit Navn i Foreningens Historie og indlagt sig en Fortjeneste af

den hele Virksomhed, Foreningen stedse vil være ham en Tak skyldig.

Det første Nummer af Bladet udkom i Marts 1894 og indledes med følgende Opsats:

TIL D'HERRER MEDLEMMER!

Bestyrelsen for Opfostringshusforeningen har besluttet forsøgsvis at skabe et nyt Bindeled blandt Medlemmerne ved at lade udgaa et Maanedsbld, af hvilket her udsendes en Prøve. Foruden de almindelige Meddelelser, som Bestyrelsen ønsker at gjøre Medlemmerne, vil Bladet, saavidt der haves Plads dertil, bringe Beretninger om Stiftelsen og de Mænd, der ere knyttede til den, og naar der findes Anled-

ning dertil, tillige om Foreningens; fremdeles: Referater fra Generalforsamlingerne og større alvorlige eller festlige Sammenkomster, Medlemsliste, Foreningens aarlige Regnskaber o. s. v. samt Avertissementer. Medlemmerne faa Bladet gratis tilsendt, og det vil ligeledes blive tilstillet Mænd, der staa Stiftelsen og Foreningen nær, ligesom man særlig vil bestræbe sig for, at Bladet vil komme dem i Hænde, som have Betingelser derfor, men endnu ikke ere Medlemmer.

Bestyrelsen nærer Haab om, at Bladet, med fornøden Bistand af dem, der ere i Stand til at yde den, vil faa heldig Indflydelse paa Tilgangen af nye, og forøge Sammenholdet blandt dem, der allerede er Medlemmer.

Set fra et journalistisk Standpunkt, vil Bladet maaske nok komme til at trænge til megen Overbærenhed; det skal jo skrives og redigeres af Folk, der med større Færdighed til daglig Brug tumler en Hammer, en Sav eller en Alen end Pennen i dette Øjemed, og derfor vil det vel sagtens komme til at indeholde Et og Andet, der i stilistisk Henseende ikke er, som det skulde være, men man haaber, at Broderfølelsen blandt Medlemmerne vil faa dem til at læse Bladet uden kritiske Brillen, og hermed anbefales Foreningens yngste Barn til alle Vedkommendes Velvillie.

Bestyrelsen.

Der blomstrede i disse Aar et frodigt Foreningsliv, som hos alle Deltagerne fra de Dage har efterladt en Sum af Minder saa lødige, at de siden hen har formaaet at skabe et Sammenhold og en Fasthed i Rækkerne, der muliggjorde de kommende Tidens store Udfoldelser. Et intimt Samarbejde med Skolen blev indledet, og med dens Bistand blev der udarbejdet *en Stambog* over samtlige udgaede Elever. Ved Foreningens Julefest i 1894 mødte der første Gang et Antal Elever fra Skolen, og dette er gentaget siden hvert Aar, hvorved Ungdommen, foruden ved Præmien paa Stiftelsesdagen, bliver holdt i Føling med vort Selskab og saaledes faar et direkte Indtryk af Opfostringshusforeningen. Ved store Boggaver, især fra Forlagsboghandler Jacob Hegel, skabtes der i de Dage den smukke

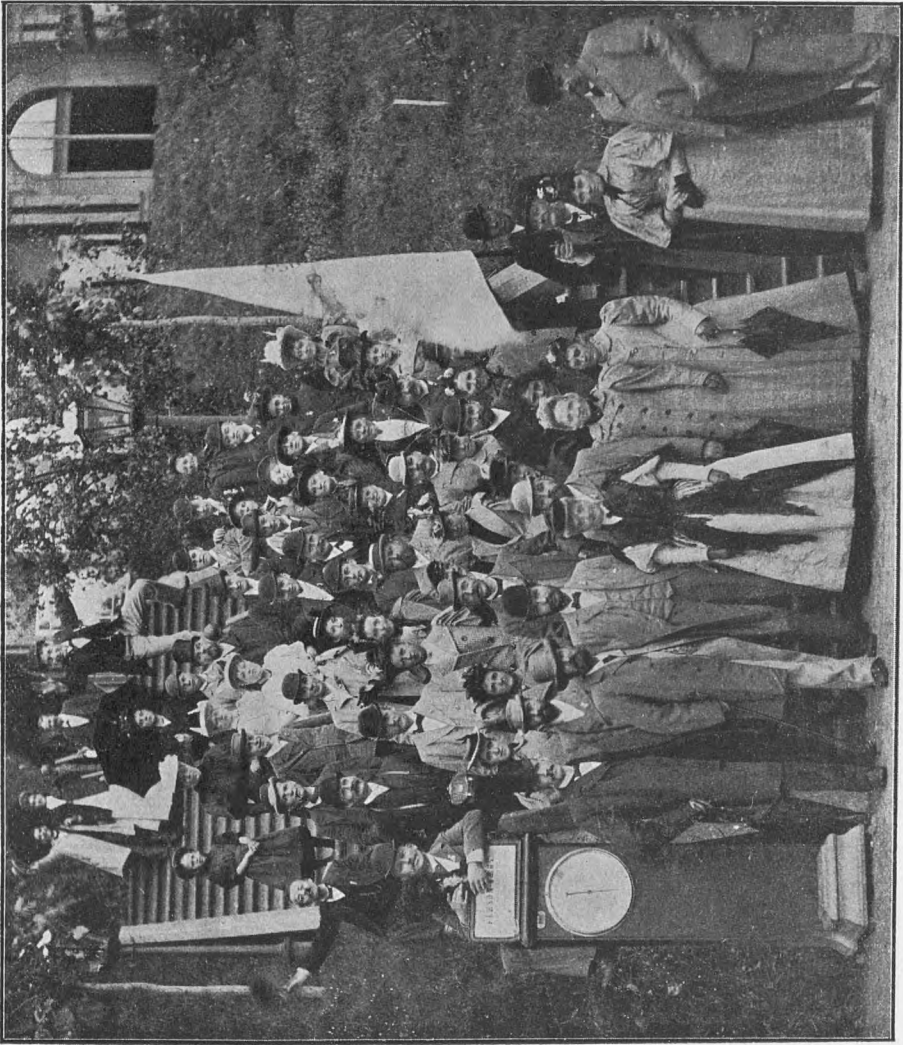

Bogsamling, vi nu kan glæde os over i vort Mødelokale. Og hen paa Slutningen af 1895 udkom Foreningens „*Sangkrønike*“, indeholdende et rigt Udvalg af de Sange, der var sunget i Foreningen fra dens første Dage, og som i meget havde bidraget til, at Sammenholdet saa smukt førtes igennem. Et Par Billeder fra Datidens Foreningsudflugter*) vil sikkert hos mange af de ældre Medlemmer genkalde Erindringen om glade Stunder, og for Nutiden et Suk, da Forholdene jo desværre længst har begrænset Mulighederne for Gentagelser i vore Dage.

Den 1. September 1895 holdtes der paa Vodrofflund en særdeles vellykket Sammenkomst til Ære for den senere som Vice-skoledirektør afdøde Lærer, *Hans Rolsted*, der paa det Tidspunkt forlod sin Stilling paa Skolen som Førstelærer for at overtage en Skoleinspektør-Post ved Københavns Kommuneskoler.

Fra 1894 ved Medlemsbladets Start tog Bestyrelsen allerede fat paa sine Forberedelser til Festligholdelsen af Foreningens

*) Sommerudflugten den 14. August 1895, Skodsborg.

25 Aarsdag i 1897. Ønskerne om til Jubilæet at se et Resultat paa Byggesagen tog mere og mere en fast Form, og dette førte til, at der paa Dagsordenen for Generalforsamlingen, Februar 1896, under Punkt 3 var optaget følgende Forslag til Beslutning:

„Generalforsamlingen bemyndiger Udvalget for Byggefonden til, inden 18. Marts 1897, at erhverve en Byggegrund og paa denne lade opføre en Bygning, tjenlig til Friboliger for Opfostringshusforeningens gamle og trængende Medlemmer, eller eventuelt at købe en færdig Ejendom, hvis en saadan maatte tilbyde sig til ovennævnte Formaal.“

Generalforsamlingen, der afholdtes Tirsdag den 25. Februar, var meget talrigt besøgt, og efter en indgaaende Diskussion vedtoges følgende Resolution.

„Generalforsamlingen af 25. Februar 1896 bemyndiger herved et Udvalg, bestaaende af 11 Mand, hvori 5 af Foreningens Bestyrelse og 6 udenfor den valgte Medlemmer skal have Sæde, til, saa vidt muligt inden 18. Marts 1897, paa Opfostringshusforeningens Vegne og for dens Regning at købe en Grund med eller uden derpaa staaende Bygninger, saaledes at Køb kan afsluttes bindende for Foreningen, uden yderligere Generalforsamlings Indkaldelse. Udvalget bemyndiges endvidere til at optage Laan med eller uden Pantesikkerhed i den eller de købte Ejendomme, samt til at opføre eller indrette de fornødne Bygninger til Brug for den Stiftelse, som Foreningen vil anvende til Friboliger for sine gamle og trængende Medlemmer, og skal Udvalget i det hele til Opnaaelsen af dette Maal være bemyndiget til at foretage ethvert Skridt, som det maatte anse for nødvendigt eller hensigtsmæssigt.

Dette Udvalg fungerer til Foreningsbygningen er tagen i Brug. Ved Udtrædelse eller Dødsfald supplerer Udvalget sig selv.

Meningsforskell indenfor Udvalget afgøres med simpel Majoritet.“

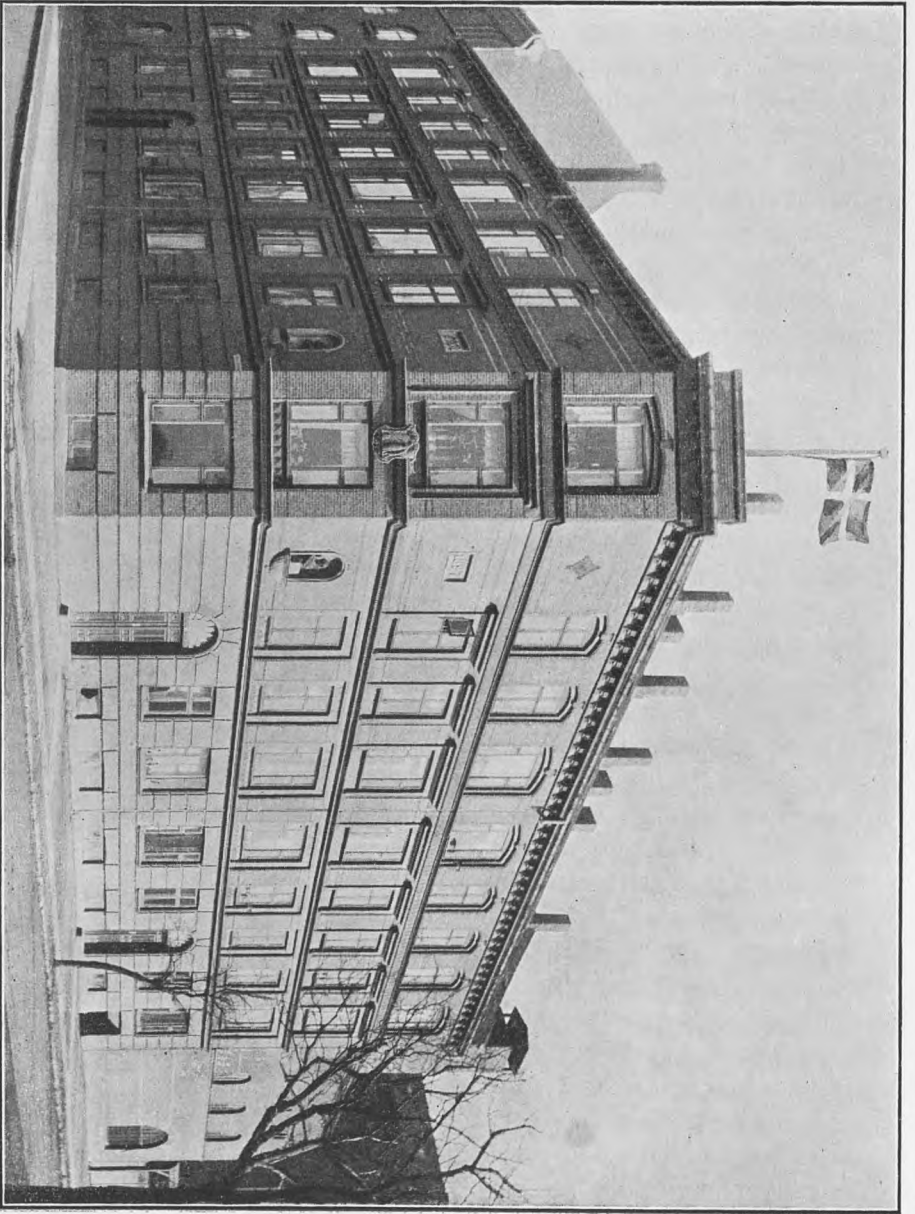
Det i 1882 nedsatte Byggeudvalg rekonstrueredes og fik følgende S sammensætning: Grosserer Joh. Jansen, Guldsmedemester K. Tømmerup, Melhandler Th. Olsen, Stabssergent P. Viingaard, Bogholder O. Hermansen og Stenhuggermester Chr. Kronstrøm, og af Bestyrelsen: Litograf Viggo Møller, Drejermester Th. Stenholdt, Handskefabrikant C. N. Rocatis, Snedkermester Otto Møller og Barbermester Chs. Fischer.

Udvalget konstituerede sig med C. N. Rocatis som Formand, Th. Olsen som Kasserer og Otto Hermansen som Sekretær.

Den 18. Marts 1896 kom Byggesagen i sit faste Leje. Paa den Dag forelaa der nemlig et Gavetilsagn til Opfostringshusforeningen paa en Byggegrund, stor 3883 □-Alen fra Justitsraad *N. Josephsen og Frue*, beliggende Hj. af Dr. Olgasvej og Fasanvejen. C. N. Rocatis og Otto Hermansen havde været Foreningens fortræffelige Talsmænd, og Glæden over den store Gave var almindelig. Den 1. Juni blev selve Gavebrevet underskrevet. Allerede den 29. Juni blev Grundstenen nedlagt til den af Arkitekt *D. W. Leerbech* tegnede Stiftelsesbygning. 25 Elever fra Opfostringshuset og en talrig Skare af Foreningens Medlemmer overværede Højtideligheden, som indlededes med en Tale af Byggeudvalgets Formand, der bl. a. udtalte, at naar Foreningen havde valgt 29. Junidagen til Nedlæggelsen af Grundstenen, var det tænkt som en Hyldest til vort gamle Barndomshjem, Det kgl. Opfostringshus. Han mindede dernæst om, at Foreningen fra sine første Dage havde været optaget af at søge udløst den Form for Hjælpsomhed, som med Stiftelsesbygningen, det nu var Hensigten at rejse, vilde faa sit rette Udtryk. Og efter at have takket alle, der havde bidraget

N. JOSEPHSEN

STIFTELSESBYGNINGEN PÅ DRONNING OLGA'S VEJ

hertil og oplæst Indholdet af det Dokument, der indlagt i Blykasse skulde indmures i Fundamentet, fortsatte han:

„Hr. Forstander! Varme Hjerter har født Tanken om Alderdomsstiftelsen, redelige Viljer har plejet og ført den frem til denne Stund, et varmt Hjerte, en redelig Vilje og rene Hænder bør ogsaa give den sit Indsegl, og derfor henvender Foreningen sig til Dem, der i saa rigt Maal er i Besiddelse af disse Egenskaber, med ærbødig Anmodning om at lægge Grundstenen til dens Alderdomsstiftelse.“

Efter at Eleverne havde sunget Salmen „Aand over Aander“ tog Forstander Otto Jensen Ordet og takkede for det ærefulde Hverv, han som Stiftelsens Forstander var blevet overdraget. „Dersom Herren ikke bygger Huset, da arbejder de forgæves, som bygger derpaa; dersom Herren ikke bevarer Staden, da vaager Vægteren forgæves“ — derfor skal Grundstenen til dette Hus lægges i Herrens Navn i den faste Tro og inderlige Bøn, at han vil lægge sin Velsignelse til Arbejdet.“ Forstanderens Tale sluttede med Ønsket om, „at den Kærlighedens Aand, der havde skabt Værket fremdeles maatte hvile over det og over alle dem, som skulde bo og bygge derinde, og over alle dem, som ere knyttede til Opfostringshusforeningen, at de maa føle sig som Venner og Brødre — maatte dette Hus' Opførelse knytte dem med endnu stærkere Baand til hverandre.“

Med de sædvanlige Ceremonier nedlagde han derefter Grundstenen, hvorpaa han udtalte:

„Saa er da Grundstenen lagt i den treenige Guds Navn, han lade den ligge fast til sene Tider, hans Naade være med dette Værk, med dem som engang skulde træde over dette Hus' Tærskel og færdes derinde, hans Naade være med hver og én iblandt os, saa vort Liv, om end det henrinder paa ydmyge Steder, maa blive rigt paa Tro, paa Haab og paa Kærlighed! Det ske!“

Atter sang Eleverne en Salme, hvorefter Byggeudvalgets Formand sluttede Højtideligheden med nogle Ord, henvendt til de særligt indbudne.

Bygningen kom under Tag den 16. September 1896 og den stod færdig til Udlejning fra 1. April 1897 med sine 3 Opgange

og 24 Stykker 3 Værelses Lejligheder i 3 Etager. Den var ved *Damekomitéens* Indsamling, forestaaet af Fruerne Ad. E. Schmidt og Chs. Fischer, blevet smykket med Foreningens Emblem og to Buster af Kongerne Frederik V. og Christian IX. samt med Anlægget af en smuk lille Have paa den ubebyggede Del af Grunden.

Afleveringen af Bygningen fandt Sted som Led i Jubilæumsfestlighederne den 18. Marts 1897, og fejredes paa denne ved, at Justitsraad Josephsen til Minde om Begivenheden plantede et Lindetræ i Haven.

Paa selve Jubilæumsdagen udnævntes Justitsraad N. Josephsen og Overbanemester Conrad Hansen til Æresmedlemmer af Foreningen. Anledningen til disse Udmærkelser var for førstnævntes Vedkommende den store Foræring, Foreningen fik med Byggegrunden; for Conrad Hansen hans virksomme Indsats ved Foreningens Tilbliven 18. Marts 1872.

Jubilæumsfesten fejredes i Casino under megen Deltagelse. Dagen passerede Foreningen med over 200 Medlemmer, med sin Stiftelsesbygning i vel Behold og med sin Tilknytning til Barndomshjemmet Det kgl. Opfostringshus saa fortræffeligt underbygget, at Stoltheden over disse i de 25 Aar naaede Resultater gav Festdagen et Præg, som ingen af Deltagerne nogensinde vil glemme.

Efter Festlighederne var den næste store Opgave for Foreningen at faa sine Love revideret og bragt i Stand, saa de var fyldestgørende i Foreningens nye Situation som Ejer af fast Ejendom med deraf flydende Forpligtelser. Det Lovværk, som efter mange bevægede Forhandlinger paa en Række Generalforsamlinger i 1898 blev vedtaget, og som siden kun er blevet ubetydeligt revideret et Par Gange, er et helstøbt Arbejde og skyldtes fornemmelig *Jean F. A. Mohr's* kyndige Haand og klare Hovede.

Den 9. Maj 1899 oprandt 25 Aarsdagen for Forstander Otto Jensens Udnævnelse i sit Embede. Dagen var forlængst forberedt i Foreningen, som til Minde om Begivenheden havde foretaget en Indsamling, hvorved stiftedes, „Forstander, Professor Otto Jensens Legat“ stort 1000 Kr. Legatet overrakte Jubilaren ved Festligheden paa Skolen ledsaget af følgende Adresse:

Hr. Cand. theol. Otto Jensen, R. af Dbg.

Forstander for Det kgl. Opfostringshus.

I taknemmelig Erkendelse af Deres fortjenstfulde Virken for Barndomshjemmet tillader Opfostringshusforeningen sig herved paa Dagen for Deres 25-aarige Jubilæum som Forstander for dette at bringe Dem sin ærbødige Hyldest.

Vi have set, hvorledes vort gamle Hjem under Deres lykkelige Haand har vokset sig stort og rigt, at en mild, forstaaende og faderlig Aand har afløst tidligere Dages Strenghed, og staar nu vort Barndomshjem fudtud rustet til at opfylde sin filantropiske Opgave, føle vi ogsaa i inderlig Forstaaelse af Deres store Fortjeneste af denne rige Udvikling en dyb Trang til at forsikre Dem om vor store Taknemmelighed.

Maatte denne vor beskedne Henvendelse være Dem et synligt Tegn paa Fostersønnernes Forstaaelse af Deres Gerning, og give Gud Dem Kræfter til fortsat velsignelsesrig Virken.

I Bestyrelsen for Opfostringshusforeningen.

København, den 9. Maj 1899.

Om Aftenen fejredes Dagen ved et af Foreningen arrangeret Festtog, der med Udgangssted, Sporvognsremisen paa Blegdamsvej, Kl. 9 præcis bevægede sig til Skolen hilst paa sin Vej med høje Bifaldsraab fra Menneskemængden paa Gaden, ca. 400 Deltagere med Musik, Faner og Lysballoner paa lange Stænger. I Opfostringshusets smukke Gaard blev følgende, af *Chr. F. Hansen* skrevne Sang afsunget.

Mel.: Ensom og mørk og snæver er vor Bolig.

„Her under Lys og Dannebrog vi bringe
Hilsen til dig,
Som, da vor Livserfaring kun var ringe,
Jævned' vor Vej.
Modtag vor Tak og Hyldest for de svundne
Hastigt bortilte femogtyve Aar.
: End saa rank du knejser i majfriske Vaar. :|

Tak for din Stræben, Tak for hvad Du gavned'
Børnenes Hær.
Hvor end i Verden senere de havned',
Fjernt eller nær,
Alle idag et kærligt Ønske sende
Ens fra dem *Alle*, fra Yngling og fra Mand,
: Sign, o Gud, hans Gerning til Held for vort Land. :|

Den smukke Sang efterfulgtes af en Tale, C. N. Rocatis holdt paa Deltagernes Vegne, i hvilken han hyldede Jubilaren for hans sunde og sande Kærlighed til Børnene og hans store Interesse for de gamle Elever. Han sluttede med at sige:

„Og sluttelig en Tak for hver lys og glad Time, De beredte os, for hver god og gavnlig Paavirkning og for Deres Bestræbelser for at erstatte os Fædre hjemmet.

Og nu, staaende ved Foden af de Mure, som omslutter det Sted vi — Alle som En — nære Kærlighed til, fordi det huser Mindet om nogle af vore lykkeligste Barndomsaar, beder vi Dem modtage vore hjerteligste Ønsker om, at Deres Kræfter til Stadighed maa kunne holde Skridt med Deres Evne og Villie til at gavne Opfostringshuset, til Ære for Dem selv og til Fordel for de Smaa, som i Fremtiden her skal finde Ly“.

Forstanderen omtalte i sin Tak, at Borgmester *Dybdal* ved Formiddagsfesten havde henledt Opmærksomheden paa Drengenes glade og tilfredse Ansigter og derudfra karakteriseret hans Gerning i den forløbne Aarrække; hvorvel han følte sig lykkelig over at se sig saaledes anerkendt, ønskede han dog at tilføje, at han selv følte, „at den Trofasthed, hvormed I holder fast ved den gamle Skole og Eders gamle Forstander, det frister mig til at udtale, at det at se et saadant Bevis paa gamle Elevers Kærlighed og Erkendtlighed, det regner jeg for min Gernings bedste Smykke, som den bedste Tak jeg har faaet, som det fyldigste Udtryk for Værdien af det Arbejde, jeg har gjort mit Bedste for at udføre“. Og efter indgaaende at have dvælet ved sin Forgænger, Emil Elvius' store Fortjeneste af Det kgl. Opfostringshus, og omtalt sit Arbejde paa at føre Stiftelsen frem til lysere Kaar, sluttede han med: „endnu engang at takke Eder for Eders Hilsen og til Takken føje

min udtalte Beundring og Glæde over den Broderskabets og Samdrægtighedens Aand, der hersker mellem gamle Elever. Denne Aand har jo givet sig det smukkeste Udtryk i Opfostringshusforeningen, og naar jeg nu beder jer mine Dreng og Eder mine kære Venner, om at udraabe ni rigtigt kraftige Hurraraab for denne Aand, saa tror jeg ikke, jeg kan finde nogen bedre Form for dette Leveraab, end ved at udbringe et Leve for Opfostringshusforeningen.“

Ved det afsluttende Punschesold blev nedenstaaende morsomme Sang af Chr. F. Hansen afsunget:

Naar at vi Skorper Fest i Aften har,
Saa er det til Ære for de manges Fa'r,
Som trods henad seksti Aar
Mere stout end mangel staar,
Og hvis Navn i Dag med Ære over hele Landet gaar.
Hvis hele Færd kun Vidne bær
Han er det Baand, der binder,
Ham fik de kær fra fjernt og nær
Til ham de Vejen finder,
Han førte dem i Livet frem,
Alt godt af ham de fik i Gem,
Til Ære for det kære, gamle Fosterhjem.

Straks, da han stilled' i det gamle Hus,
Udnævnt til Chef efter Elvius,
Var hans Tanke: vi maa bort,
Det maa se at gaa lidt fort,
Vi maa ha' en anden Stiftelse; men det holdt
rigt'nok haardt.

Naa, Gudskelov de fik den dog,
Skønt Pengene var knebne,
Snart Huset stod, og de forlod
Det gamle, skønt lidt trevne,
Han skifted' deres Bolig om
Og stod som en „Napolium“
Paa Heldets og paa Lykkens Capitolium.

Nu er af Aar der gaaet totifem,
Hvor han har staaet for det gamle Hjem,
Tumlet med en mægtig Flok,
Snart med Klap og snart med Stok;

Men endnu har ej Sneen ta'et Kuløren af hans Lok
Reformer kom til Skolen, som
Har gavnet og fornøjet,
Det barske faldt, han saa, det gjaldt
Det glade Smil i Øjet.
Han resolut med Fortid brød,
Af Klaps er Kinden sjælden rød,
Og de er *alle* „Leffere“ af Mandagsgrød.

Naar at vi Skorper Fest i Aften har
Velsete Gæster hos de manges Fa'r
Komme vore Ønskers Tal
Nærmest om hans smukke Kald,
De gode, brave Drengene frem i Livet føre skal.
Ja, gid at han et mægtigt Spand
Af Aar end har tilbage,
Saa at han kan, trods Tidens Tand,
Faa mange stolte Dage.
Vort Ønske gaar fra Hjertet frem,
Det kommer jo fra alle dem,
Der elske maa vort kære, gamle Barndomshjem.

— 8 —

Den smukke Majaften var en Oplevelse for alle Deltagerne, ingen nogensinde vil glemme. Foreningen vandt sig ved den Lejlighed en Ven, hvis Interesse blev vakt ved at se, hvorledes Stiftelsens Sønner i Sammenhold plejede Fosterbroderskabet fra Barndomshjemmet. Det var Kancelliraad Thorups Søn, Justitsraad *Vilhelm Thorup*, som i Fortsættelse af Faderens Gavmildhed skænkede Foreningen: *Vilhelm Thorup og Hustru Caroline Amalie Thorups Legat, Kr. 10.000*, til Bortgivelse af Friboliger i Opfostringshusforeningens Stiftelse. Legatet traadte i Virksomhed paa Foreningens 30 Aarsdag, paa hvilken det saa blev muligt at bortgive de to første Friboliger. Justitsraad Thorup udnævntes til Æresmedlem den 15. August 1899 og var til sin Død den 23. Juni 1914 Opfostringshusforeningens trofaste Ven.

I November 1899 fejredes en Festlighed til Ære for Foreningens Formand Litograf Viggo Møller, paa 25 Aarsdagen for hans Indtræden i Foreningen. Ved denne Lejlighed blev følgende, af G. B. Soelberg skrevne Sang, første Gang sunget.

VILHELM THORUP

A. T. HØY

HOLTEN LÜTZHØFT

Mel.: Langt højere Bjerge saa vide paa Jord.

Vi tømred' et Hus i en lykkelig Stund,
Af Ydre en vel tarvelig Hytte,
Men glade vi var, for det stod paa en Grund,
Der kunde Huset sikre og skytte;
: Os skræmte ej Prioriteter og Præk,
Vi jublede fro ved vor kalkede Væg. :|

Det Hus: *vor Forening* blev grundlagt og byg't
Paa Minderne fra Earndommens Dage;
At den skulde vokse, vi haabede trygt,
Og blive stor og stærk uden Mage.
: Paa Grunden med Lys og med Luft og med Plads
Vort Hus skulde vokse sig til et Palads. :|

Og Brødre kom til, og vi vokste saa smaat,
Og alle mærked', her var de hjemme, —
For Aanden og Tonen — de kendte den godt —
Det var jo atter Barndommens Stemme.
: *Det var ikke bristet det Broderskabsbaand,*
Her følte det genfødt — en levende Aand. :|

Og gladelig alle og hver gav sin Skjærv,
— Det gjaldt jo Vejen korte og jævne, —
I Raad og i Daad, efter Virke og Hverv.
Der kjendtes baade Vilje og Evne.
: *Det Sindelag* har sig i Aarene holdt,
Paa det har vi levet, af det er vi stolt. :|

Og Venner vi vandt for vort Maal og vor Sag,
Og Gavnildhed, der hædred' sin Giver;
Da vokste vor Tryghed, da gryed' vor Dag,
Den Haabets lyse Dag der forbliver:
: Naar Maalet kan øjnes og Midlet vi ved
Og Viljen er ærlig — gaar Sol ikke ned. :|

Men vandt vi os fremad, var Lykken os god,
Og blev vort Haab, vor Tro ej beskæmmet,
Da bærer vi Tak til den Talisman god,
Til Styrken i vort Haab: Barndomshjemmet.
: *Der tændtes den Fakkelt, der risled' det Væld,*
som varmed' og frugted' og skabte vort Held. :|

G. B. S.

Efter Aarhundredskiftet var de første Aar helliget et indre Arbejde i Foreningen, som efter Halvfemsernes store Fremstød trængte til en Hvileperiode. *Adolph Hermansen*, der 1900 afløste Viggo Møller som Formand, var den rette Mand til denne Gerning; faa har som han haft Venner i Opfostringshusforeningen og ingen saa velfortjent. Da han døde i 1908, brat efter en Operation, var Sorgen almindelig; for det at have kendt Adolph Hermansen er ensbetydende med at have kendt en af Opfostringshusets bedste Sønner, hans Minde vil leve i vor Forening til sene Tider.

Det kgl. Opfostringshus' 150 Aarsfest i 1903 fejrede Foreningen ved at skænke Stiftelsen nye Undervisningsapparater til Gymnastik samt med at paabegynde Indsamlingen til *Opfostringshusets Jubilæumslegat*, stiftet af fhv. Elever. Legatet, der takket være *Georg Lendorff's* Arbejde naaede et Beløb paa Kr. 6.300. blev afleveret paa Foreningens 40 Aarsdag, 18. Marts 1912.

Den udførlige Omtale af Foreningens Oprindelse, dens Tilbliven og Liv i de første femogtyve Aar er givet saa fyldigt som Pladsforholdene har tilladt det, i den Hensigt at redegøre for Karakteren af den hele Virksomhed, og da Retningslinierne for denne er blevet holdt i de næste 25 Aar, er det derved blevet muligt at referere disse Aar mere summarisk. Omkring Aarhundredskiftet begyndte der at lyde Røster i Foreningen med Krav om at udvide Hjælpsomheden til ogsaa at omfatte Ungdommen. Udviklingen var dengang naaet saa vidt, at det blev mere og mere mærkbart, at noget alvorligt var paa Færde. Arbejdet paa at skabe *en Hjælpekasse* toges første Gang op i 1901; men der blev først rigtig Liv om denne Sag en halv Snes Aar senere. I nogle Aar havde Ungdommen *en Idrætsklub*, som desværre efter 3 Vintres flittigt Arbejde maatte give op; Konkurrencen fra de store Idrætsorganisationer var vor lille Klub for stærk. Da *Carl Lehrmann* i 1904 blev Formand, blev der i de næste fem Aar lagt Vægt paa en kraftig Udfoldelse af Foreningens selskabelige Liv, en Aarrække i Samarbejde med Vajsenhusianerforeningen og Kirkeskoleforeningen. I 1909, efter Justitsraadinde Josephsens Død, fik Foreningen foræret

Kr. 10.000, hvorved *Justitsraad Niels Josephsens og Hustrus Legat* blev stiftet. Samme Aar modtog Foreningen et Gavetilsagn fra et af sine Medlemmer, fhv. Værkfører *I. A. Wivel* og Hustru, ifølge hvilket en dem tilhørende Villa i Eberts Villaby paa Amager testamenteredes Foreningen. Dette Gavetilsagn suppleredes den 23. August 1914 ved et Testamente, hvorefter Ægteparrets hele Formue vil tilfalde Foreningen, bestemt navnlig til udvidet Hjælpsomhed for Ungdommen. *I. A. Wivel*, der blev

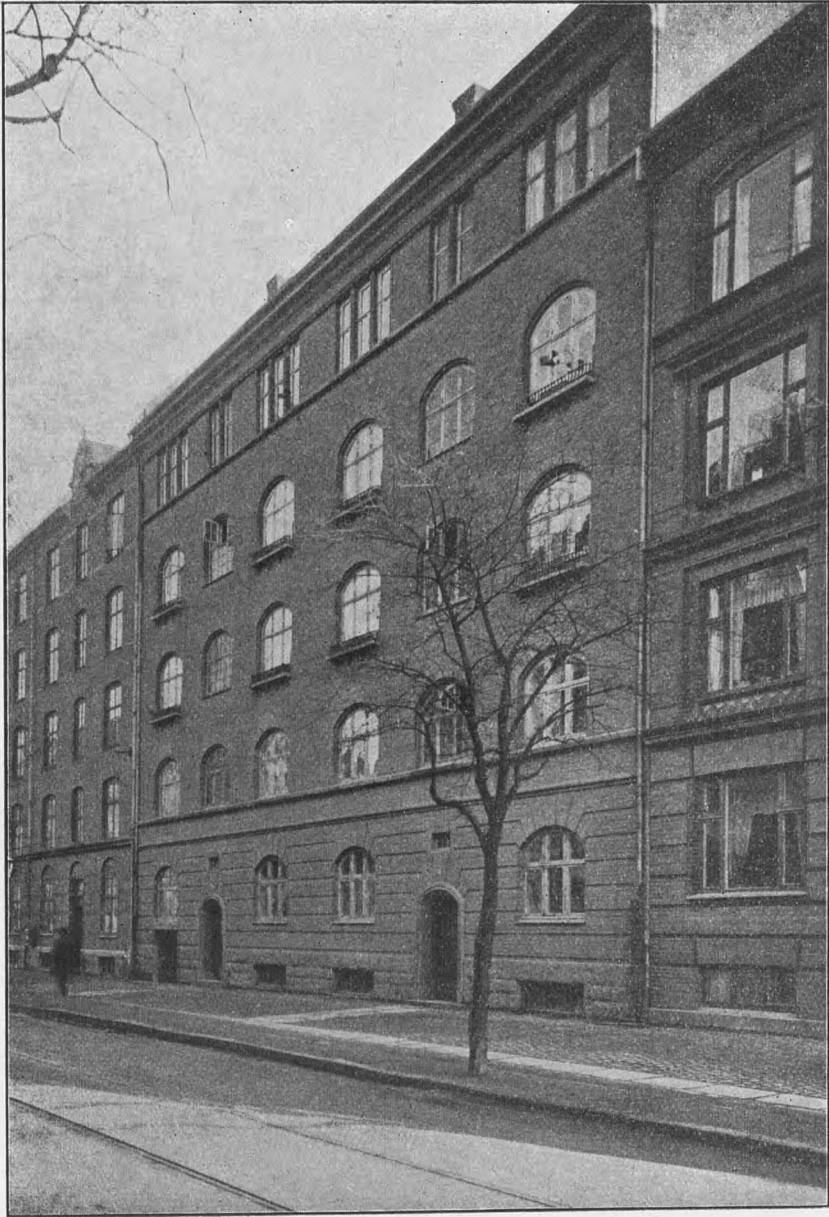

I. A. WIVEL

TH. OLSEN

udnævnt til Æresmedlem i August 1912, døde den 24. September 1914. Han var en selfmade Mand, der ved sin store Dygtighed og Flid havde naaet en ledende Stilling hos Burmeister & Wain; alle Dage havde han været en god Kammerat, og det, at han saa smukt havde tænkt paa Ungdommen, vil sikre ham et varigt Minde. Enkefru Wivel, der lever som en højtbedaget Dame, følger vor Forening med samme varme Interesse, som hendes afdøde Mand. Og endelig blev der i 1909 taget fat paa Opførelsen af Foreningens anden Stiftelsesbygning, Nordre Fasan-

NORDRE FASANVEJ 126-128

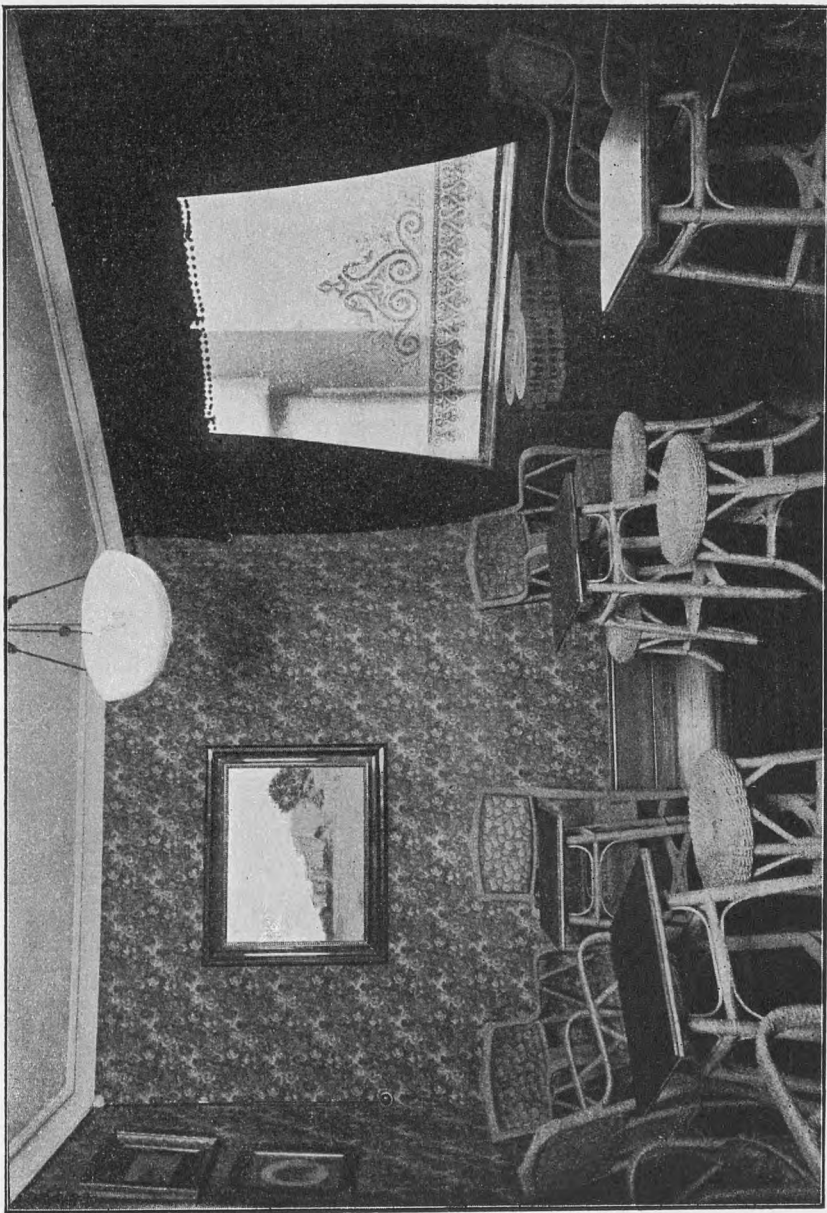
vej 126-128. Bygningen, der med sine 2 Opgange indeholder 20 Stykker 2 Værelses Lejligheder med alle Bekvemmeligheder, stod færdig til Udlejning Oktober 1910. Dens Opførelse hvilede i *Th. Olsens* stærke Haand, og da han, der fra Foreningens første Dage havde viet den sine Kræfter, i 15 Aar som Administrator af Stiftelsesbygningerne og Friboligfondet, døde den 17. Oktober 1921, naaede vi ikke at faa vist ham den Hæder, ved en Udnævnelse til Æresmedlem, der var ham tiltænkt paa 50 Aarsdagen.

Hjælpekasse-Sagen kom, da *Georg Willer* blev Formand i 1911, i den Mands Hænder, som allerede først i Firserne havde virket for at faa en saadan rejst. Ved stort personligt Arbejde lykkedes det nu at faa denne Sag bragt i en Udvikling, som ved *Georg Willers* fortjenstfulde Indsats tegner sig yderst lovende.

Den 17. Januar 1918 døde Justitsraadinde *Ida Thorup*; i sit Testamente havde hun betænkt Foreningen med Kr. 10.000, for hvilket er stiftet Legatet: *Justitsraad Vilhelm Thorup og Hustru Ida Thorup f. Geschwendtner's Legat*, bestemt til Bortgivelse af Friboliger i Foreningens Stiftelsesbygninger.

I saa godt som hele sin Levetid har Foreningen maattet drages med Besværligheder ved at skaffe sig et passende Mødelokale; da disse Vanskeligheder i Løbet af 1919 taarnede sig særligt op, fik man indrettet en af Lejlighederne i Dronning Olgasvej 74 til dette Øjemed. Ved en Indsamling blandt Medlemmerne lykkedes det at faa anskaffet en passende Montering, og Foreningen er nu i Stand til ved sine ugentlige Mødefter at kunne samles under eget Tag.

— Forstanderskiftet paa Det kgl. Opfostringshus den 1. Novbr. 1914 forandrede intet i Foreningens Stilling til Barndomshjemmet, idet den nye Forstander cand. theol. *Holten Lützhøft* med stor Forstaaelse og Imødekommenhed fortsatte Forbindelsen. 18. Martsdagen flager Skolen nu til Ære for sine gamle Elever, og Drengene trakteres ekstra i Dagens Anledning; størst Anerkendelse og varig Taknemmelighed hos de gamle Elever har Forstander *Lützhøft* imidlertid erhvervet sig ved sit store, opofrende Arbejde paa at føre den gamle Stiftelse ikke alene

ET HJØRNE AF MØDELOKALERNE

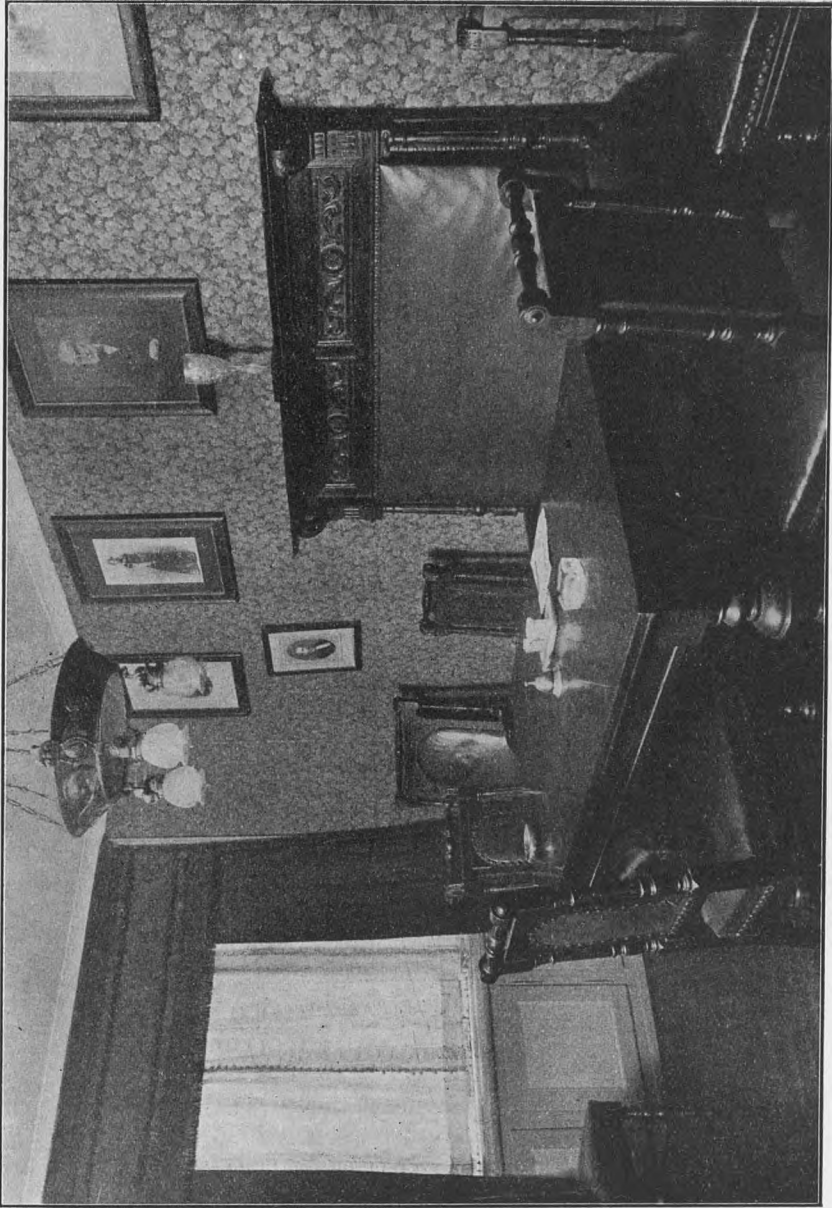
uskadt gennem Krigsaarenes Trængsler, men endogsaa frem til en betrygget Tilværelse i gode Kaar.

Vor gamle Forstander og Ven, vort Æresmedlem Professor Otto Jensen, der døde 24. April 1915, har Foreningen rejst et Minde paa hans Grav paa Vestre Kirkegaard. Afsløringen af dette fandt Sted den 24. April 1916 under stor Deltagelse fra afdødes mange Venner.

Overlærer *Jens Martons* herlige Sang, „Hvidkantede Fløje og Mures Karmin —“ og hans smukke lille Bog „Personligheder fra svundne Dage“ giver udmærkede Indtryk af Livet paa Skolen, som det er, og som det var. Sammenholdes hermed f. Eks. *Frits Lindegaards* smukke Sange til det gamle Hjems Pris, fornemmes Helheden som en Befrielse mod gamle Tiders Tyngde. Men hører man Stroferne fra *Knud Korst's* friske Digt, „En liden Opsang“ 1915, saa føres man lige ind paa det Omraade, hvor de fire lykkelige Skoleaar mødes af en kold Verden. Den vi har peget paa, og den vi gerne vilde være med til at besejre. Opfostringshusforeningen nærer intet højere Ønske paa sin Festdag. Og mod saa stort et Maal fortsætter den i Hverdagen fortrøstningsfuld sin Vandring, baaret oppe af sin faste Tro paa engang at føre denne Sag til Sejr. Rene Hænder har i svundne Dage tændt og baaret Faklen, rene Hænder har siden grebet den og bærer den fremdeles højt. Og rene Hænder, det venter vi usvigeligt, vil føre dens Lue lysende mod kommende Tider, saa vist som det gode Eksempel altid vil bevare sin Magt over Sindene.

Det kgl. Opfostringshus var en Gang bestemt til at bygge paa et nyt Danmark. Dets Sønner føler sig forpligtet af Arven og udmærket af at kunne nævne den gamle Stiftelse som deres Barndomshjem. Opfostringshusforeningen har og vil forhaabentlig altid være et værdigt Udtryk herfor.

I Anledning af sit 50 Aars Jubilæum har Foreningen udnævnt følgende Æresmedlemmer: Forstander Holten Lützhøft, Forstander A. T. Høy, Overlærer Jens Marton, Protokolfabrikant

BESTYRELSESVÆRELSE

G. B. Soelberg, Litograf Viggo Møller og Formanden for Skorpeklubben i Chicago Chs. Ryberg.

Til Belysning af Foreningens Vækst tjener nedenstaaende to Oversigter over Foreningens Status, 1897 og 1922; den 18. Marts 1872 ejede Foreningen jo intet.

1897.

Foreningens Beholdninger	1.314.60
Begravelseskassen	942.73
Stiftelsesbygningen	18.295.30
Friboligfondet iøvrigt.....	11.847.40
	<u>Kr. 32.400.03</u>

1922.

Foreningens Beholdninger ..	6.154.90
Stiftelsesbygningerne	59.679.35
Friboligfondet iøvrigt.....	20.321.73
Thorups Legat I.	11.456,16
Josephsens Legat.....	10.052.52
Thorups Legat II.....	10.000.00
Hjælpekassen	4.464.57
	<u>Kr. 122.129.23</u>

Foreningens Medlemstal var paa 76 ved Udgangen af 1872; ved Jubilæet 1897 talte den godt 200, og nu 400. En Femtedel af Medlemmerne har været Medlemmer i 25 Aar og derover. I erhvervsmæssig Henseende er Medlemmerne ifølge Medlemslisten af 1921 fordelt som følger:

Immateriel Virksomhed	43
Landbrug.	4
Haandværk og Industri.....	148
Handel og Pengeomsætning	146
Transport- og Trafikvirksomhed.....	22
Arbejds mænd o. l.....	3
Lever af deres Midler	10
	<u>Ialt 376</u>

Foreningens Bestyrelse bestaar af: Repræsentant C. W. Bestle, Formand siden Marts 1920 — Fuldmægtig Jens Fuglede, Næstformand — Prokurist Carl Larsen, Kasserer — Medbestyrere: Maskinmester Fr. Jensen, Overassistent I. Dybdal Jensen, Herre-ekviperingshandler Axel Jacobsen, Lagerchef Georg Erland.

Revisorerne er: Fuldmægtig i Nationalbanken C. v. d. Recke og Grosserer Carl F. Larsen.

Medlemmer af Udvalget til Bortgivelse af Friboliger: Barbermester Aage Reinhard, Skibskonstruktør Hans Christensen, Arkitekt O. Rundberg, Fabrikant Georg Willer, Prokurist J. P. Almtoft, Bogtrykker Henr. Erbs og Repræsentant Bernhard Ruelykke.

